

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Zal de burgerlijke verantwoordelijkheid inzake verkeersongevallen in Frankrijk afgeschaft worden ?

Op 23 maart j.l. verscheen in het dagblad *Le Monde* een artikel (1), dat bij onze Zuiderburen heel wat opschudding heeft verwekt. Er stond namelijk in te lezen dat een commissie — aangesteld door de Minister van Justitie J. Foyer — reeds ver gevorderd was met het opstellen van een wetsontwerp waarin de burgerlijke aansprakelijkheid inzake verkeersongevallen wordt afgeschaft. Volgens de correspondent van het dagblad is de Minister bijzonder ingenomen met de leidende gedachten van het rapport en het eerste voorontwerp, die beiden opgesteld werden door A. Tunc, Professor aan de Rechtsfaculteit te Parijs.

Daar men ook in ons land veel gewettigde kritiek kan uitbrengen op de toepassing van art. 1382 e.v. B.W. op verkeersongevallen en op de interpretatie van deze bepalingen door de rechtspraak, is het van belang om wat nader kennis te maken met dit revolutionaire voorstel. Het is natuurlijk niet mogelijk om dit ingewikkelde en veelomvattende probleem in het bestek van een kort artikel volledig te behandelen. Daarom zal alleen de kritiek van A. Tunc op de bestaande rechtstoestand samengevat worden en een korte analyse van diens voorontwerp worden gemaakt.

1. Kritiek op de bestaande regeling.

A. Tunc en de meerderheid van de commissie Foyer zijn dus gekant tegen het principe van de burgerlijke verantwoordelijkheid inzake verkeersongevallen. Zij achten het niet rechtvaardig en sociaal niet verantwoord, dat de slachtoffers van deze ongevallen in veel gevallen geen of slechts gedeeltelijke schadevergoeding kunnen bekomen. Vooraleer hier nader op in te gaan is het misschien nuttig om kort samen te vatten, wanneer een slachtoffer van een auto-ongeval volgens het Franse en het Belgische recht aanspraak op schadevergoeding kan maken.

Op grond van de artikelen 1382 en 1383 B.W. is ieder mens verplicht de schade te vergoeden die door zijn foutieve daad, nalatigheid of onvoorzichtigheid veroorzaakt wordt. Het slachtoffer van een verkeersongeval zal dus integrale schadevergoeding van een autobestuurder of van een derde bekomen, wanneer hij bewijst dat het ongeval uitsluitend te wijten is aan de schuld van deze autovoerder of derde.

Inzake verkeersongevallen kan men echter eveneens artikel 1384, lid 1 B.W. invoeren, dat voorziet dat men aansprakelijk is voor de schade veroorzaakt door de zaken die men onder zijn bewaring heeft. In België meent de rechtspraak dat deze bepaling alleen toeepasbaar is op de schade veroorzaakt door het gebrek van de zaak die men onder zijn toezicht heeft (2). Wanneer het slachtoffer van een verkeersongeval het gebrek van de auto bewijst, ontstaat het vermoeden dat de autobestuurder verantwoordelijk is, tenzij deze laatste aantoon, op grond van art. 1384, lid 5, dat het ongeval niet te wijten is aan het gebrek van de zaak maar aan een vreemde oorzaak, d.i. aan de fout van het slachtoffer, de fout van een derde of aan een geval van overmacht, toeval of noodtoestand. Volgens de Franse rechtspraak, daarentegen, houdt art. 1384, lid 1 een vermoeden in van een *fout in de bewaring* van de zaak, *in casu* het motorvoertuig (3). Het bewijs van het gebrek van de zaak moet in Frankrijk door het slachtoffer niet geleverd worden. Wanneer het oorzake-lijk verband tussen de zaak en de schade bewezen is, heeft het slachtoffer van een auto-ongeval in dit land recht op integrale schadeloosstelling, tenzij de autobestuurder het bewijs levert dat het ongeval uitsluitend te wijten is aan een vreemde oorzaak.

In hoeverre en van wie het slachtoffer schadeloosstelling zal bekomen, is ook afhankelijk van het feit of het auto-ongeval al dan niet door een samenloop van wettelijke oorzaken is tot stand gekomen. Wanneer het ongeluk veroorzaakt wordt door de fout van de autovoerder en van een derde, zal het slachtoffer, zowel in Frankrijk als in België, integrale schadevergoeding van ieder van beiden kunnen vorderen (4). Voor de ongevallen die zowel aan de fout van de autobestuurder of een derde, als aan die van het slachtoffer te wijten zijn, zal deze laatste in beide landen slechts gedeeltelijke schadevergoeding kunnen bekomen (5). Wanneer het ongeluk ten dele door overmacht of toeval en gedeeltelijk door de fout van de autobestuurder of een derde veroorzaakt werd, zal het slachtoffer in België integrale schadeloosstelling kunnen eisen (6), maar in Frankrijk daarentegen slechts gedeeltelijke indempnisatie (7).

Uit het voorgaande blijkt dus dat in Frankrijk het slachtoffer thans geen enkele vergoeding bekomt van

de autovoerder, wanneer deze laatste bewijst dat het ongeval uitsluitend te wijten is aan een vreemde oorzaak (art. 1384 B.W.) en geen enkele vergoeding van een derde, wanneer het slachtoffer diens fout niet kan bewijzen (artt. 1382 en 1383 B.W.). In België verkrijgt het slachtoffer geen enkele schadeloosstelling, wanneer hij de fout van de autovoerder, de fout van een derde (artt. 1382 en 1383 B.W.) of het gebrek van de zaak (art. 1384 B.W.) niet kan bewijzen. Het slachtoffer krijgt in Frankrijk slechts gedeeltelijke schadevergoeding, wanneer het ongeval gedeeltelijk aan de fout van de autobestuurder of een derde te wijten is en gedeeltelijk aan de fout van het slachtoffer of overmacht, toeval of een noodtoestand. In België geldt dezelfde regel, behalve wanneer het ongeluk zowel door de fout van de autobestuurder of van een derde veroorzaakt werd als door een geval van overmacht, toeval of een noodtoestand. In dat geval bekomt het slachtoffer in ons land integrale schadevergoeding.

* * *

Is het rechtvaardig en sociaal verantwoord dat een slachtoffer geen enkel recht op schadevergoeding kan laten gelden, wanneer het ongeluk uitsluitend te wijten is aan overmacht, toeval of een noodtoestand? Neen, zegt A. Tunc. Het is inderdaad tragisch dat het slachtoffer van een verkeersongeval geen schadevergoeding kan bekomen, wanneer de aanrijding bvb. het gevolg is van het springen van een autoband (8) of van het verbrijzelen van de voorruit van een auto door een steentje opgeworpen door een voorbijrijdende auto. Het maakt voor het slachtoffer geen verschil uit of de autobestuurder al dan niet een fout heeft gemaakt: zonder zelf een fout te hebben gemaakt wordt hij vaak gewond en lijdt hij of zijn familie grote schade. Prof. Tunc besluit dan ook dat de autoverzekeringen deze groep ongevallen zouden dienen te dekken. Men kan natuurlijk dezelfde redenering houden voor de gevallen in ons land waar het slachtoffer geen enkele fout treft, maar waar het niet in staat is het bewijs van de fout van de autobestuurder of een derde, of het gebrek van de zaak te leveren. Het probleem stelt zich echter zowel in Frankrijk als in België voor de ongevallen veroorzaakt door de fout van een derde, fout die door het slachtoffer niet bewezen kan worden.

Prof. Tunc en de meerderheid van de Commissie Foyer wensen echter, zoals gezegd, nog verder te gaan. De autoverzekeringen dienen, volgens hen, de schade van het slachtoffer te dekken, ook wanneer de fout van dit laatste geheel of gedeeltelijk aan de grondslag van het ongeval ligt. Welke argumenten roept Prof. Tunc in om de bestaande rechtstoestand aan zo'n grondige hervorming te onderwerpen?

Eén van de verwijten tegen de geldende regeling is, dat de slachtoffers wel aansprakelijk worden gesteld voor hun fouten, maar dat de autovoerders, *in feite*, — ten gevolge van de verplichte verzekering — niet meer de last dragen van de schade die zij door hun fout — hoe zwaar die ook weze — aan derden berokkenen (9). Hun verantwoordelijkheid wordt dus gedragen door de verzekeringsmaatschappijen, d.w.z. « par la collectivité des propriétaires et conducteurs de véhicules à moteur » (10). « Dans le droit positif actuel — zo besluit A. Tunc — seules les victimes d'accidents supportent le poids de l'idée de responsabilité. Ce déséquilibre déjà est injuste » (11).

Men stelt trouwens een tendens vast in de richting van het waarborgen van een zo integraal mogelijke schadevergoeding der slachtoffers van verkeersongevallen (12). Niet alleen de verplichte verzekering der

autobestuurders wijst in die richting, maar ook de rechtstreekse vordering die de wetgever — zowel in Frankrijk als bij ons — aan het slachtoffer tegen de verzekeringsmaatschappij heeft verleend (13), de interpretatie van art. 1384, lid 1 B.W., in Frankrijk, de oprichting door onze Zuiderburen van het *Fonds de Garantie* — dat het slachtoffer beschermt tegen de autovoerder die de vlucht neemt — (14), de gewoonte van een aantal rechters om fouten van de autobestuurder te achterhalen om het slachtoffer toch een gedeeltelijke schadeloosstelling te verlenen, enz.

Een sterk argument is dat het heden ten dage praktisch onmogelijk is geworden om in het verkeer geen fouten te maken (14bis). In de Verenigde Staten heeft men statistieken opgemaakt waaruit blijkt dat elke autobestuurder gemiddeld één overtreding per drie kilometer maakt. In West-Europa, waar het verkeer meestal en chaotischer karakter draagt, ligt dit aantal ongetwijfeld hoger. Voor de voetgangers is de toestand vaak nog hopelozender. De voetpaden en de oversteekplaatsen zijn — vooral in de oude binnensteden — dikwijls niet in staat om de massa's mensen te kanaliseren. Vooral op de spitsuren is het voor de weggebruikers dikwijls onmogelijk om alle verkeersvoorschriften steeds in acht te nemen. In deze omstandigheden is het onvermijdelijk dat zelfs de meest voorzichtigen, de meest aandachtigen onder hen fouten maken. Het begrip fout wordt in dit verband dus erg vaag. Kan men volhouden dat de fouten die door de meest zorgvuldige personen bijna dagelijks gemaakt worden, nog beantwoorden aan de door de wet vereiste culpa levissima?

Er bestaat trouwens een tragische wanverhouding tussen de lichtheid en de korte duur van de meeste verkeersfouten, enerzijds, en de ernst en de lange duur van de mogelijke gevolgen, anderzijds. « Le rôle de la société et des juristes — zo vraagt A. Tunc zich af — est-il d'enregistrer les tragédies ou de chercher à en amortir les conséquences ? » (15).

Men mag overigens nooit uit het oog verliezen dat het slachtoffer, ondanks zijn fout, toch nog altijd een *slachtoffer* is. In het departement van de Seine alleen werden gedurende het laatste kwartaal van vorig jaar niet minder dan 138 kinderen door auto's aangereden. Drie vierden van deze ongevallen werden door de fouten van de kinderen veroorzaakt. Wat is hier belangrijker, het feit dat het kind een fout beging of het feit dat het een slachtoffer is? Is het niet omdat de rechters met dit aspect van het probleem rekening houden, dat zij vaak vermijden om alleen het slachtoffer aansprakelijk te stellen voor het ongeval? Zij trachten inderdaad dikwijls fouten van de andere partij te achterhalen enkel en alleen om het slachtoffer toch een gedeeltelijke schadeloosstelling te kunnen verlenen. « S'il en est ainsi — zo besluit A. Tunc —, la règle juridique ne répond plus à la conscience même de ceux qui ont charge de l'appliquer » (16). Is het niet mogelijk dat veel automobilisten — omdat zij begaan zijn met het lot van de slachtoffers — liever wat hogere verzekeringspremie's zouden willen betalen, zo ze wisten dat op zijn minst de lichamelijke schade der slachtoffers zou vergoed worden?

De fout van het slachtoffer wordt door het recht vaak als exclusieve oorzaak van het ongeval beschouwd, maar in de werkelijkheid moet zij geplaast worden in de keten van omstandigheden die allen bijdragen tot het ongeval. H. de Page schrijft terecht: « La chaîne des antécédents immédiats ou médiats apparaît plutôt comme un complexe, où il est impossible d'assigner à un facteur isolé un rôle exclusif, ou parfois même

simplement déterminant. Presque toujours, tous se conditionnent l'un l'autre, de telle sorte que sans l'un d'eux, même secondaire, la chaîne aurait été rompue et que le fait ne se serait pas produit» (17). Vooral bij verkeersongevallen kunnen een geweldig aantal factoren een rol spelen: autoremmen die versleten of van slechte kwaliteit zijn, wegdek dat in slechte staat is, onvoldoende verlichting van de weg, misleidende verkeerstekens, autobanden die versleten of van slechte kwaliteit zijn, zenuwachtigheid of onzekerheid van de autobestuurder, enz., enz.

Ook kan ernstige kritiek op de rechtspraak uitgeoefend worden. Deze mist in veel gevallen eenvormigheid. Zo beslist de feitenrechter soeverein of het foutieve gedrag van het slachtoffer al dan niet kon worden voorzien door de andere partij. Welnu, de maatstaven die aangelegd worden om dit probleem op te lossen verschillen van rechter tot rechter. Dit en dergelijke vraagstukken scheppen een soms gevaarlijke rechtsonzekerheid. Het is dan ook niet verwonderlijk dat jaarlijks meer dan honderdduizend twistingen i.v.m. verkeersongevallen voor de rechtbanken in Frankrijk worden gebracht. Een duidelijke en uniforme rechtspraak werkt preventief. De vermindering van het aantal processen zou zowel voor de Staat als voor de rechtsonderhorigen een belangrijke besparing aan geld en energie betekenen (18).

Alles wijst er dus op, volgens A. Tunc en andere leden van de Commissie Foyer, dat de verkeersongevallen verder dienen losgemaakt te worden van de principes der burgerlijke aansprakelijkheid (19). Er is trouwens een precedent op dit gebied, nl. de arbeidsongevallen. De motieven die de wetgever bewogen hebben om voor deze groep ongevallen een uitzondering te maken op de algemene principes der burgerlijke aansprakelijkheid, zijn eveneens op de verkeersongevallen toepasselijk.

2. Kritische analyse van het voorontwerp (20).

Het voorontwerp van Prof. Tunc heeft een tweeledig doel: 1° de principes van de burgerlijke aansprakelijkheid, zoals die neergelegd zijn in de artt. 1382 e.v. B.W., te wijzigen voor de verkeersongevallen; en 2° de verplichte autoverzekering uit te breiden.

Wat de aansprakelijkheid betreft wordt een onderscheid gemaakt tussen de ongevallen waarbij slechts één motorvoertuig betrokken is en die waaraan twee of meer auto's deelgenomen hebben. Artikel 2 van het ontwerp Tunc bepaalt:

«Lorsqu'un seul véhicule (21) a participé à l'accident, son propriétaire répondra des dommages corporels causés par celui-ci à toute personne autre que le conducteur.

» Il répondra des dommages matériels causés par l'accident à des personnes extérieures au véhicule.»

Artikel 3 voorziet:

«Lorsque deux ou plusieurs véhicules ont participé à l'accident, leurs propriétaires répondront, solidairement et proportionnellement à la puissance de leurs véhicules, des dommages corporels causés par celui-ci à toute personne autre que les conducteurs.

» Ils répondront de la même manière des dommages matériels causés par l'accident à des personnes extérieures aux véhicules.

» Toutefois, le propriétaire d'un véhicule en mouvement répondra intégralement du dommage causé à un véhicule en stationnement et à ses occupants, ainsi que du dommage corporel causé aux occupants de son véhicule autres que le conducteur.»

Wanneer een motorvoertuig een voetganger, een fietser, een huis of een muur aanrijdt, is de eigenaar van de auto dus verplicht om de lichamelijke schade van de mede-inzittenden te vergoeden evenals de lichamelijke en materiële schade van de overige slachtoffers. Wanneer twee of meer wagens in het ongeval betrokken zijn, moeten de eigenaars ervan dezelfde schade dekken. Zij zijn hoofdelijk aansprakelijk tegenover de slachtoffers, maar onderling wordt hun schuld verdeeld in verhouding tot het vermogen van hun wagens (21bis).

Zowel in art. 2 als in art. 3 van het voorontwerp wordt een onderscheid gemaakt tussen lichamelijke en materiële schade. Wat onder lichamelijke schade verstaan dient te worden, omschrijft Prof. Tunc in de artt. 5 en 7:

«Article 5 - L'indemnisation du dommage corporel comprendra éventuellement:

» a) le remboursement des frais médicaux et pharmaceutiques;

» b) le remboursement des frais accessoires, tels que les frais de transport de la victime;

» c) hors le cas de mort, l'équivalent des salaires, des gains ou de la capacité de travail perdus du fait d'une incapacité temporaire ou permanente.

» Article 7. - Lorsque l'accident a entraîné la mort de la victime, ses héritiers auront droit au remboursement des frais médicaux et pharmaceutiques et des frais accessoires.

» Les personnes qui étaient à la charge de la victime auront droit, dans les limites de l'assistance qu'elles pouvaient attendre d'elle, à la compensation de ses salaires et gains ou de sa capacité de travail, selon les modalités qui seront fixées par arrêté.»

De reden waarom de mede-inzittenden slechts hun lichamelijke schade vergoed krijgen, dient gezocht te worden in het feit dat zij slechts zelden belangrijke materiële schade ondergaan (22).

Er bestaat een interessant onderscheid tussen art. 3 van het oorspronkelijk voorontwerp en de geciteerde herziene tekst. Het oorspronkelijke artikel luidde als volgt:

«En cas de collision entre deux ou plusieurs véhicules à moteur, chaque propriétaire répondra des dommages corporels éventuellement subis par ses passagers...» (23).

Deze tekst werd niet weerhouden, daar het een gevoelige verhoging zou betekend hebben van de verzekeringspremies die door de eigenaars van kleine en goedkope wagens zouden moeten betaald worden. Inderdaad, de voertuigen die tot de lagere prijsklassen behoren zijn meestal niet zo sterk en niet zo goed afgewerkt, waardoor de kans groter is dat de inzittenden bij ongevallen lichamelijke letsels oplopen. Om de automobilisten uit de minder goedge maatschappelijke groepen niet te zwaar te belasten, werd daarom het vermogen der wagens als criterium gekozen. Dit brengt dus met zich mee dat de eigenaars van luxe-wagens de hogere verzekeringspremies zullen betalen.

Interessant is ook de afschaffing van de vergoeding voor morele schade. Zoals men weet, wordt deze door de rechtspraak meestal aanvaard, maar door het merendeel der rechtgeleerden verworpen. Het voorontwerp is op dit stuk duidelijk. Artikel 12, lid 2 bepaalt immers dat «un accident de la circulation ne pourra donner lieu entre propriétaires et conducteurs de véhicules, cyclistes et piétons, à aucune autre indemnisation que celles prévues par la présente loi».

Wat nu de verplichte verzekering betreft, voorziet het wetsontwerp dat de eigenaar van het autovoertuig

niet alleen moet verzekerd zijn voor de schade berokkend aan derden — voorzien in de aangehaalde artt. 2 en 3 — maar ook voor de schade ondergaan door de eigenaar of autobestuurder zelf. Artikel 7bis bepaalt:

« L'assurance prévue par la loi du 27 février 1958 garantira au propriétaire et au conducteur, en cas d'accident, les indemnités prévues aux articles 5 à 7 ci-dessus. »

Toutefois, in ce qui concerne le conducteur les salaires et gains pris en considération seront limités au montant du salaire minimum interprofessionnel garanti au moment de l'accident dans le cas prévu à l'article 2 ci-dessus. Il en sera de même dans les cas prévus aux articles 3 et 3bis si le conducteur a été condamné pour un délit ou une contravention prévus aux articles 319 et 320 du Code Pénal, ainsi qu'aux articles L.1, L.7, L.12, L.19, R.266 et R.267 du Code de la route, ou si, la mort ayant éteint l'action publique, il résulte de l'enquête qu'il a commis une des infractions visées à ces dispositions. »

Wanneer meer dan één autovoertuig in het ongeval betrokken is, moet de verzekeraar ook de herstellingskosten van de wagen dekken « dans les limites de sa valeur vénale et sous réserve d'une franchise minimale obligatoire » (art. 8). Als « franchise » stelt Prof. Tunc een bepaald percentage van de cataloguswaarde van de auto voor, met een vermindering van 10 % per jaar, en met een minimum van 100 Fr. fr. Art. 8 voorziet als uitzondering op de vergoeding door de verzekeringsmaatschappij van de schade aan de auto zelf de gevallen waarin de eigenaar zijn auto zelf bestuurt en één van de misdrijven of overtredingen begaat die in het reeds geciteerde art. 7bis vermeld zijn.

Men kan de vraag stellen waarom de volledige lichamelijke schade van de autobestuurder of de eigenaar en de schade aan de auto zelf niet vergoed dienen te worden, wanneer slechts één auto in het ongeval betrokken is. De verklaring dient blijikbaar gezocht te worden in de zeldzaamheid van deze schade. Inderdaad, wanneer een auto een voetganger of fietser aanrijdt, is de schade aan de auto meestal gering en is ook de autobestuurder meestal niet geraakt. Dit is echter niet het geval wanneer een motorvoertuig tegen een huis, een muur of een boom rijdt.

De autobestuurder of het slachtoffer, die het ongeluk opzettelijk veroorzaakt, verliest, op grond van art. 9 van het voorontwerp, elk recht op schadeloosstelling. De autobestuurder kan daarenboven door het slachtoffer en de verzekeraar vervolgd worden overeenkomstig de bepalingen van het gemeen recht. Wanneer een motorvoertuig, bestuurd door een persoon die het gestolen heeft of die van de diefstal ervan op de hoogte is, betrokken wordt in een ongeval, heeft de verzekeraar het recht om de aan het slachtoffer uitbetaalde sommen terug te vorderen van de autobestuurder en is hij niet gehouden de schade van deze laatste te vergoeden (art. 11). Hetzelfde kan door de rechtbank beslist worden, wanneer de autobestuurder veroordeeld wordt tot minimum 8 dagen gevangenisstraf.

De eigenaar van het motorvoertuig, dat binnen de tijdspanne van één jaar in meerdere ongevallen betrokken werd, zal een verzekeringspremie dienen te betalen die met 10 % verhoogd wordt na twee ongevallen en met 20 % na elke verdere aanrijding. De verzekerde zal deze supplementen echter niet moeten betalen, wanneer hij het bewijs levert aan het *Bureau central de tarification*, dat hem geen enkele fout treft (art. 13).

* * *

De tekst van het voorontwerp is nog niet definitief. Zowel de auteur als de Commissie Foyer beschouwen het als een werkinstrument. Het heeft derhalve niet veel zin om het aan een zeer gedetailleerde kritiek te onderwerpen. Gezien het belang van het document is het m.i. echter wel verantwoord om nu reeds enkele principiële vragen te stellen.

Een eerste vraag is of het wel rechtvaardig en logisch is om alleen de automobilisten de kosten van de — wellicht hogere ⁽²⁴⁾ — verzekeringspremies te laten dragen. Natuurlijk, ook hun schade wordt vergoed, maar zij zijn toch niet de enigen die de verkeersrisico's in het leven roepen? Inderdaad, niet alleen de autovoerders, maar ook de fietsers en de voetgangers begaan fouten die verkeersongevallen voor gevolg hebben. En wat meer is, het is juist door de *gezamenlijke* aanwezigheid van motorvoertuigen, fietsers en voetgangers, d.w.z. van alle weggebruikers in hun *dynamische totaliteit*, dat het merendeel der verkeersrisico's ontstaat ⁽²⁵⁾. Is het in deze omstandigheden niet logischer om alle betrokkenen in de onkosten te laten delen? Daar in feite bijna alle mensen weggebruikers zijn en dus tot de verkeersrisico's bijdragen, zou dit normaliter moeten leiden tot een volledige dekking van de schade door de gemeenschap in haar geheel.

Een tweede vraag die men kan stellen is of de redenering van Prof. Tunc niet op andere ongevallen toepasselijk is, vooral die waarbij lichamelijke schade geleden wordt. Natuurlijk, nergens is de toestand zo ernstig als in de verkeerssector. Het aantal ongevallen is er veel groter dan in alle andere gebieden van onze maatschappij samen en de fouten zijn er meestal veel moeilijker te vermijden. Maar dat neemt niet weg dat in andere sectoren soortgelijke ongevallen — zij het in een geringer aantal — voorkomen. Met andere woorden, schept het voorontwerp geen discriminatie tussen verkeers- en andere ongevallen? Men zal natuurlijk opwerpen dat de tijd — om politieke en andere redenen — nog niet rijp is voor een volledige hervorming en dat het daarom het beste is om met de verkeersongevallen te beginnen. Dit argument is belangrijk, maar weerlegt de kritiek niet volledig.

Een andere, niet minder belangrijke vraag, is of de afschaffing van de burgerlijke aansprakelijkheid niet tot meer ongevallen op de weg zal leiden. Werkt m.a.w. de vergoeding van de slachtoffers die een fout begingen de onverschilligheid en de roekeloosheid in het verkeer niet in de hand? R. Richard, een Frans politicus, meent van wel: « ... une réforme dont le principe consisterait à donner des droits exorbitants aux conducteurs irascibles ou inconscients, lesquels désormais certains — quelle que soit la gravité de leur faute — d'être indemnisés dans le même temps et au même titre que leurs victimes, feront régner sur les routes de France la loi du jungle » ⁽²⁶⁾.

Tegen deze redenering zijn minstens vier argumenten aan te voeren. *Primo*, dank zij de verplichte verzekering zijn de automobilisten thans in feite niet meer persoonlijk aansprakelijk voor hun fouten. Waarom moeten de slachtoffers aansprakelijk blijven voor hun lichtste fouten, als de automobilisten het in feite niet meer zijn voor de schade berokkend aan derden door hun zware fouten? Het bewijs werd trouwens nooit geleverd dat de verzekeringen het aantal ongevallen hebben doen stijgen. Het moet dus ook nog bewezen worden dat de uitbreiding der verplichte verzekering een jungle van de weg zal maken. *Secundo*, in werkelijkheid heeft de burgerlijke verantwoordelijkheid waarschijnlijk weinig invloed meer op het gedrag van de mensen in het verkeer. Practisch iedereen tracht

ongevallen te vermijden, niet zozeer omwille van de burgerlijke verantwoordelijkheid, maar wel omdat niemand zijn eigen lichamelijke gaafheid nodeloos in gevaar wil brengen. *Tertio*, in het voorontwerp wordt de vergoeding van roekeloze autovoerders sterk beperkt. *Quarto*, nieuwe strafrechtelijke maatregelen worden door de Franse Minister van Justitie in het vooruitzicht gesteld om degenen die zich aan zware fouten schuldig maken strenger te straffen. Welke maatregelen de Minister van plan is te nemen, is nog niet bekend. Zo hij streng optreedt, lijkt het onwaarschijnlijk dat het voorontwerp Tunc, indien aangenomen, tot meer verkeersongevallen zal leiden.

Ten slotte kan men zich de vraag stellen of het niet immoreel is dat een fout geen verantwoordelijkheid met zich meebrengt, m.a.w. dat het kwaad niet gestraft wordt. In zijn antwoord trekt A. Tunc o.m. een interessante parallel tussen bepaalde moderne tendenzen in het strafrecht en zijn opvatting over de burgerlijke aansprakelijkheid: «... quiconque a réfléchi à la justice pénale ou simplement à la condition humaine, a compris à quel point il est impossible à l'homme de juger: comment apprécierait-il la part de liberté qui, entre le poids de l'hérédité et celui du milieu, a pu inspirer un acte au moment où il a été commis? Or cette impossibilité de porter un jugement est la même en matière civile. C'est une vérité très largement connue, mais qu'il est naturel qu'oublie même ceux qui la proclament, que la responsabilité civile tend uniquement à réparer un dommage sur un fondement social, et ne comporte aucun jugement moral. Comment d'ailleurs, à moins de concevoir le monde comme un enfer de rigueur, comprendre qu'un instant d'inattention, l'irréflexion dans un réflexe de politesse, par exemple, puisse justifier pour une homme une responsabilité considérable? Au reste, il nous semble qu'on ne peut approfondir les problèmes que posent la responsabilité de l'infans ou celle du malade mental sans conclure que la faute doit être une notion purement sociale, et non morale » (27). De grondslag van de burgerlijke verantwoordelijkheid is dus nooit in de eerste plaats individueel repressief geweest, maar wel de handhaving en bescherming van de maatschappelijke orde. Deze sociale rol vervullen de bestaande regels der burgerlijke aansprakelijkheid in feite niet meer, daar zij, door de gewijzigde omstandigheden (o.m. door de verplichte verzekering, de onvermijdelijkheid van fouten in het verkeer, enz.), geen enkele noemenswaardig invloed meer uitoefent op het gedrag der weggebruikers.

* * *

Welk lot het revolutionaire voorontwerp (28) van Prof. Tunc beschoren is, valt op dit moment nog moeilijk te voorspellen. Het voorontwerp — indien aangenomen — zou het aantal betwistingen drastisch verminderen, wat normaliter een personeelinkrimping en een vermindering der administratiekosten bij de verzekeringsmaatschappijen tot gevolg moet hebben. De verzekeraars hebben echter tot nu toe een tamelijk voorzichtige positie ingenomen, ten dele waarschijnlijk uit vrees dat de verzekering der verkeersongevallen — zoals de verzekering der arbeidsongevallen — aan een staatsorganisme zal worden toevertrouwd. Ook de advocaten lopen het risico heel wat financieel interessante zaken te verliezen. Mr. A. Vincent, gewezen Stafhouder van de Balie te Nantes, heeft op de bezorgdheid der juristen gewezen:

« Les avocats ne se préoccupent pas seulement d'une éventuelle diminution du nombre des litiges. Sans

doute, comme toutes les professions libérales qui sont des professions de risque, restons-nous hantés au fond de nous par l'incertitude du lendemain.

Een telle reaction est saine, naturelle, humaine, mais ce serait mal connaître les avocats que les croire soumis à cette unique préoccupation. Ils n'oublient pas leur rôle traditionnel qui est de donner leur caution et leur appui à toute institution destinée à améliorer le sort des victimes » (29).

Van de zijde der weggebruikers zijn er tot op heden weinig stellingnamen bekend. Het is echter waarschijnlijk dat de automobilisten niet zonder meer zullen aanvaarden, dat zij alleen de verzekeringskosten zullen moeten dragen.

Wat er ook van weze, het is zeker dat Prof. Tunc en de Commissie Foyer naar de kern van één der moeilijkste en belangrijkste juridische problemen van deze tijd zijn gegaan. Het vraagstuk is de juristen uit de hand gelopen, daar zij nog steeds 19e eeuwse maatstaven gebruiken. Het voorontwerp is een bijzonder moedige poging om er een moderne, sociaal verantwoorde oplossing aan te geven. Op bepaalde punten zijn de ideeën van Prof. Tunc misschien vatbaar voor enige kritiek. Laten wij echter hopen, dat zowel in Frankrijk als bij ons, alle betrokkenen het voorontwerp als basis voor verdere discussie zullen aanvaarden. Het is immers hoog tijd dat er iets gebeurt.

Robert KRUIHTOF,
Assistent aan de Rechtsfaculteit
te Gent,
Navorser bij het Interuniversitair
Centrum voor Rechtsvergelijking.

(1) A. Vernholes, « Un projet de loi actuellement en préparation supprime la responsabilité civile en matière d'accidents de la circulation », *Le Monde*, 23 maart 1965.

(2) Cass., 26 mei 1904, *Pas.*, 1904, I, 246; zie H. De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, dl. II, nr. 1002.

(3) Cass. fr., 13 februari 1930, *D.P.* 1930, I, 57.

(4) Cass., 31 maart 1952, *Pas.*, 1952, I, 491; 12 januari 1953, *Pas.*, 1953, I, 320; 15 mei 1961, *Pas.*, 1961, I, 986; De Page, *op. cit.*, nr. 958; H. en L. Mazeaud en A. Tunc, *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile*, dl. 2, 1958, nr. 1444 e.v.

(5) Cass., 20 december 1951, *Pas.*, 1952, I, 204; 17 juni 1957, *Pas.*, 1957, I, 1243; De Page, *op. cit.*, nr. 958; H. en L. Mazeaud, *op. cit.*, nr. 1476 e.v.

(6) Cass., 16 december 1954, *Pas.* 1955, I, 379; De Page, *loc. cit.*

(7) Cass. fr., 19 juni 1951, *D.* 1951, 717; 13 maart 1937, *D.* 1958, 73; 15 januari 1960, *D.* 1961, 681; 9 mei 1963, *D.* 1964, 569.

(8) In de veronderstelling natuurlijk dat de band geen constructiefout vertoont of versleten is.

(9) Wet van 27 februari 1953 voor Frankrijk en wet van 1 juli 1956 voor België.

(10) Nota van A. Tunc onder Cass. fr., 10 april 1964, *D.* 1965, 171.

(11) *Ibid.*

(12) Cfr. G. Viney, *Le déclin de la responsabilité*, Parijs, 1964.

(13) Frankrijk: art. 53 van de wet van 13 juli 1930; België: art. 6 van de wet van 1 juli 1956.

(14) Art. 15 van de wet van 31 december 1951.

(14bis) A. Tunc, *Rapport à Monsieur le Garde des Sceaux sur le régime juridique des accidents de la circulation*, 1965, blz. 4 e.v. (hierna geciteerd *Rapport*).

(15) Nota onder Cass. fr., 17 december 1963, *D.* 1964, 171.

(16) *Rapport*, blz. 3.

(17) *Op. cit.*, nr. 957; zie ook R. Bützler, nota onder Cass., 18 november 1963, *R.C.J.B.*, 1965, blz. 26.

(18) Jaarlijks openen de Franse verzekeraars ongeveer 4 miljoen dossiers. De onkosten van een aantal van deze firma's bedraagt meer dan 38% van het totaal der betaalde premies! A. Tunc, « Le projet de suppression de la responsabilité civile n'implique pas une augmentation des primes d'assurance », *Le Monde*, 4 en 5 april 1965.

(19) Cfr. R. Rodière, nota in *J.C.P.*, 1956, II, 9445; J.D. Bredin, nota in *D.* 1958, 575.

(20) Prof. Tunc was zo vriendelijk mij de tekst van zijn voorontwerp ter hand te stellen.

(21) In art. 1 van het voorontwerp wordt *véhicule* omschreven als « un véhicule terrestre à moteur... ainsi que sa remorque ou semi-remorque et son chargement ».

(21bis) De « fiscale kracht » (*puissance fiscale*) werd in het laatste ontwerp niet meer weerhouden, daar het als criterium gebreken vertoont.

(22) Mondelinge mededeling van Prof. Tunc.

(23) Prof. Tunc herzag het oorspronkelijk ontwerp op 22 en 27 april 1965.

(24) Prof. Tunc ontkent dat de verzekeringspremies verhoogd zullen worden : « Les primes resteront ce qu'elles sont, à la fois parce que le ministre des finances s'oppose et parce qu'une augmentation n'est pas nécessaire » *Le Monde*, 4 en 5 april 1965. Het is juist dat de kosten der verzekeraars zullen gedrukt worden door een drastische vermindering der betwistingen. Of deze besparingen voldoende zullen zijn om de grotere risico's te dekken is echter een open vraag. Aan dit aspect werd tot nu toe klaarblijkelijk niet zoveel aandacht besteed. In verzekeringskringen sluit men de mogelijkheid echter niet uit dat de premies in Parijs met 40% en daarbuiten met 25% zullen stijgen. In hoeverre deze cijfers objectief zijn is mij niet bekend.

(25) De overige risico's ontstaan, enerzijds, door overmacht, toeval of een noodtoestand en, anderzijds, door de fouten van fabrikanten van motorvoertuigen, garagehouders, de publieke overheden enz. Klaarblijkelijk is het voorontwerp op laatstgenoemde niet toepasselijk, daar art. 12, lid 2 voorziet dat « un accident de la circulation ne pourra donner lieu entre propriétaires et conducteurs de véhicules, cyclistes et piétons, à aucune autre indemnisation que celles prévues à la présente loi ». In het eerste voorontwerp luidde art. 12 : « Sous réserve de la possibilité que l'assurance donne à l'assuré des garanties

supplémentaires, un accident ne pourra donner droit à aucun autre dédommagement que ceux prévues à la présente loi ». Prof. Tunc stelde echter als mogelijke aanvulling voor : « Toutefois, si l'accident résulte pour une part d'un défaut du véhicule, le vendeur de la mauvaise foi ou le réparateur négligent pourront être condamnés à des dommages-intérêts selon le droit commun ».

(26) *Le Monde*, 10 april 1965. R. Richard is één der leiders van het socialistische syndicaat *Force Ouvrière* en vice-voorzitter van de *Conseil Economique*.

(27) A. Tunc, « Logique et politique dans l'élaboration du droit, spécialement en matière de responsabilité civile », *Mélanges en l'honneur de Jean Dabin*, dl. 1, 1963, blz. 331 e.v.

(28) Prof. Tunc merkt in zijn *Rapport* echter op dat zijn voorstel niet zo revolutionair is, daar in 1946 een soortgelijke regeling in de Canadese provincie Saskatchewan werd ingevoerd. Zijn stellingen worden daarenboven reeds verdedigd door een aantal Scandinavische juristen (zie *Ussing*, « Evoution et transformation du droit de la responsabilité civile », *Rev. int. dr. comp.*, 1955, blz. 485 e.v.) en door de Amerikaanse professoren Keetom en O'Connell. *Rapport*, blz. 13.

(29) in *Barreau de France*, geciteerd in *J.T.*, 1965, blz. 306.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer. — 18 januari 1965.

Voorzitter : M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever : M. Rutsaert.

Advocaat-generaal : M. Mahaux.

Verkeer. — Vluchtmisdrijf. — Bestanddelen.

Opdat veroordelingen zouden kunnen worden uitgesproken wegens inbreuk op artikel 2-2 van de wet van 1 augustus 1899 (vluchtmisdrijf), is door deze wetsbepaling vereist dat de bestuurder van het voertuig, die de vlucht neemt, weet dat hij oorzaak dan wel aanleiding van een ongeval is geweest, en tevens aldus handelt om zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken. Het bestreden arrest heeft die wetsbepaling geschonden, enerzijds, door te verklaren dat de mening die men er op nahoudt, of men al dan niet bij een ongeval betrokken is, onverschillig is en, anderzijds, door er zich toe te beperken te overwegen dat eiser verzuimd heeft ter plaatse te blijven en zich daardoor aan de dienstige vaststellingen heeft onttrokken, zonder vast te stellen dat eiser aldus handelde om zich aan gemelde vaststellingen te onttrekken.

Princen t/ Van Meerbeek

Gelet op het bestreden arrest, op 14 maart 1964 door het Hof van beroep te Luik gewezen :

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing met betrekking tot betichting C :

Overwegende dat het arrest zich er toe beperkt heeft de heropening van de debatten te bevelen ; dat deze beslissing geen eindbeslissing uitmaakt in de zin van artikel 416 van het Wetboek van strafvordering en zij geen uitspraak doet over een betwisting betreffende de bevoegdheid ; dat de voorziening dienvolgens niet ontvankelijk is ;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing met betrekking tot de betichtingen D 1 en D 4 :

Overwegende dat het arrest de beschikking van het beroepen vonnis bevestigd heeft waarbij eiser van die betichtingen vrijgesproken werd ;

Dat de voorziening, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is ;

III. In zover de voorziening gericht is tegen de andere beslissingen van het arrest :

Over het eerste en het tweede middel, afgeleid, het eerste, uit de schending van de artikelen 418, 420 van het strafwetboek, 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 97 van de Grondwet ;

doordat het bestreden arrest, om de tegen eiser ingebrachte telastlegging bewezen te verklaren, zich ertoe beperkt vast te stellen « dat het openbaar onderzoek vóór het Hof gevoerd op afdoende wijze heeft doen uitschijnen dat beklagde een inhalingsmaneuver uitgevoerd heeft waardoor hij een gedeelte van de linkerzijde van de rijbaan ingenomen heeft, en zulks wanneer een andere weggebruiker, komende uit de tegenovergestelde richting, in aantocht was ; dat zijn onvoorzichtigheid des te groter was daar hij dergelijke gevaarlijke rijbeweging verrichtte in een onoverzichtelijke bocht ; dat door zijn gedragswijze, de hem tegemoetkomende weggebruiker gehinderd werd en wel zodanig, dat deze, tot een brueske uitwijking verplicht, in een ongeval gewikkeld werd ; dat, in tegenstrijd met zijn bewering, beklagde geenszins zijn rechterzijde te gepasten tijde hernomen had, zodat het ongeval daardoor volledig aan de andere weggebruiker zou te wijten zijn,

terwijl het arrest aldus de redenen niet opgeeft waarom het ongeval moet toegeschreven worden aan het ontijdig voorsteken door eiser, veeleer dan aan de door deze bij conclusies ingeroepen redenen, zodat de rechter in hoger beroep zijn beslissing niet ten genoegen van recht met redenen omkleed heeft, conclusies waarbij eiser op de zeer grote snelheid van de wagen van Van Meerbeek Karel wees en waarbij hij opwierp dat « de technische verklaring van getuige Delbrouck gans het ongeval uitlegt, en de eerste rechter zijn vonnis onvoldoende heeft gemotiveerd door de verkeerde helling van de baan in de bocht, overeenkomstig de verklaring Delbrouck, niet in aanmerking te nemen of niet te bespreken » ;

het tweede, uit de schending van artikel 97 van de Grondwet ;

doordat er twee reeksen van getuigen zijn, de ene ten laste van eiser, bewerende dat deze de middenlijn van de baan heeft overschreden, de andere te zijnen voordele, bewerende dat hij de voetgangers reeds was voorbijgereden en weer rechts van de baan was, toen Van Meerbeek Karel uit de bocht verscheen, nog op 50 meter verwijderd, zodat, volgens die laatste

getuigen, het onjuist zou zijn dat Van Meerbeek Karel tot een «bruuske uitwijking» gedwongen was,

terwijl het arrest en het beroepen vonnis zich beperken, zonder enige opgave van redenen, de getuigenissen ten laste te aanvaarden en deze ten ontlaste te verwerpen, zodat eiser onmogelijk kan begrijpen waarom hij werd veroordeeld en terwijl eiser nochtans bij conclusies uitdrukkelijk er op wees dat er geen enkele reden werd voorgebracht om aan de getuigenissen ten laste geloof te hechten en deze ten ontlaste te verwerpen, zodat er ten minste onzekerheid was over de juiste plaats van de auto van eiser op de baan, en het ongeval trouwens uitsluitend te wijten was aan de enorme snelheid, in de bocht ontwikkeld door Van Meerbeek Karel, en de verkeerde helling, naar buiten toe, van de baan :

Overwegende dat de rechter in feite soeverein oordeelt of zekere verklaringen meer overtuigend zijn dan andere en niet gehouden is de reden ervan te geven ;

Overwegende dat het hof van beroep, bij een feitelijke beoordeling van de verschillende bestanddelen van de zaak, het ongeval toegeschreven heeft aan de door eiser en door verweerder Van Meerbeek Karel gepleegde fouten en beslist heeft dat het door eiser, in een onoverzichtelijke bocht uitgevoerde inhalingsmaneuver een onvoorzichtigheid uitmaakte, die in zeer brede mate die van verweerder Van Meerbeek Karel overtrof ; dat deze overweging een passend antwoord uitmaakt op de loutere bewering waarbij eiser het ongeval uitsluitend toeschreef aan de snelheid van de wagen bestuurd door Van Meerbeek Karel en aan de verkeerde helling van de baan in de bocht ;

Overwegende dat geen van beide middelen kan aangenomen worden ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 2-2, van de wet van 1 augustus 1899 houdende herziening van de wetgeving en de reglementen op de politie van het vervoer, gewijzigd door de wet van 15 april 1958 ;

doordat het bestreden arrest aanvoert dat, om plichtig aan vluchtmisdrijf bevonden te worden, het onverschillig is welke mening men er op nahield of men, al dan niet bij een ongeval betrokken was, dat het te dien einde voldoende is aanleiding te hebben gegeven tot een ongeval, niet ter plaatse te zijn gebleven en zich aldus aan de vaststellingen te hebben onttrokken, zodat de goede trouw en de kennis geen invloed hebben over het al dan niet bestaan van dit misdrijf ;

terwijl eiser bij conclusies beweerde dat hij, na te hebben stilgestaan en ter plaatse te zijn teruggekeerd, hulp geboden had, dat er hem aldaar geen fouten werden ten laste gelegd, dat hij vertrokken is in de goede mening dat hij met het ongeval niets te maken had en zijn hulp verder overbodig was en dat hij dus te goeder trouw zijn reis heeft vervolgd ;

en terwijl het arrest niet vaststelt, zoals artikel 2-2 van de wet van 1 augustus 1899, gewijzigd door die van 15 april 1958, het vereist, dat eiser wist dat hij met zijn voertuig een ongeval veroorzaakte of daartoe aanleiding gaf, en de vlucht nam om aan de nodige bevindingen te ontsnappen ;

Overwegende dat, opdat veroordelingen zouden kunnen uitgesproken worden wegens inbreuk op het in het middel aangeduide artikel 2-2, door deze wetsbepaling vereist wordt dat de bestuurder van het voertuig, die de vlucht neemt, weet dat hij oorzaak dan wel aanleiding van een ongeval is geweest, en tevens aldus handelt om zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken ;

Overwegende dat het arrest dienvolgens bedoelde wetsbepaling geschonden heeft, enerzijds, door te verklaren dat de mening die men er op nahoudt, of men al dan niet bij een ongeval betrokken is, onverschillig is en, anderzijds, door zich er toe te beperken te overwegen dat eiser verzuimd heeft ter plaatse te blijven en zich daardoor aan de dienstige vaststellingen heeft onttrokken, zonder vast te stellen dat eiser aldus handelde om zich aan gemelde vaststellingen te onttrekken ;

Overwegende weliswaar dat de tegen eiser, wegens inbreuk op artikel 2-2 van de wet van 1 augustus 1899 (vluchtmisdrijf) uitgesproken veroordelingen, tevens uitgesproken werden wegens inbreuk op artikel 4-1° van het koninklijk besluit van 8 april 1954, (verzuim van aangifte van het ongeval waarin hij betrokken was en dat lichamelijk letsel had teweeggebracht) ;

Doch overwegende dat deze laatste inbreuk niet volstaat om die veroordelingen te rechtvaardigen ;

Dat het middel dienvolgens gegrond is ;

Overwegende, voor het overige, wat de beslissing over de strafvordering betreft, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Om deze redenen :

Vernietigt het bestreden arrest in zover het tegen eiser veroordelingen uitspreekt, op strafgebied, wegens de betichtingen B en D3 (inbreuk op de artikelen 2-2 van de wet van 1 augustus 1899, gewijzigd bij de wet van 15 april 1958, en 4-1° van het koninklijk besluit van 8 april 1954 ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt eiser in de helft van de kosten ; laat de andere helft ten laste van de Staat ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 18 januari 1965.

Voorzitter : M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever : M. Hallemans.

Advokaat-generaal : M. Mahaux.

Cassatie in strafzaken. — Weigering van de Raadkamer om de toepasselijkheid van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie te onderzoeken. — Deze beslissing is geen eindbeslissing in de zin van art. 416 Sv.

De beslissing waarbij de Raadkamer weigert te onderzoeken of er toepassing dient te worden gedaan van maatregelen bepaald bij de wet van 29 juni 1964, is geen beslissing nopens een geschil over de bevoegdheid van het onderzoeksgerecht. Al is de beslissing niet voor verzet vatbaar en derhalve in laatste aanleg gewezen, toch is ze voorbereidend en tot onderzoek, zodat de voorziening, ertegen vóór de eindbeslissing ingesteld, krachtens art. 416 Sv. niet ontvankelijk is.

Millet.

Gelet op de bestreden beschikking, op 24 november 1964 door de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge gewezen;

Overwegende dat eiser, die vervolgd is wegens aanranding van de eerbaarheid, een verzoekschrift heeft aangeboden waardoor hij de raadkamer verzocht, « na fixatie van de zaak zoals bepaald door artikel 3 van de wet van 29 juni 1964, te bevelen dat de verdere behandeling en de uitspraak zullen geschorst worden voor een termijn van minstens drie jaar, mits hij zich onderwerpt aan en gedraagt naar de verder te omschrijven schorsingsvoorwaarden »;

Overwegende dat de Raadkamer, in aanmerking nemend, enerzijds, dat de onderzoeksgerechten de opschorting zoals ingevoerd bij de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie enkel kunnen toepassen wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclasering in gevaar zou kunnen brengen, anderzijds, dat, door de aard van de verdenking zelf, de behandeling van de zaak vóór de rechtbank met gesloten deuren zal gebeuren, wat dit gevaar uitsluit, beslist dat ze « onbevoegd » is om over de vraag tot « opschorting van de straf » uitspraak te doen;

Dat ze, voorts, aannemende dat er bezwaren zijn, eiser naar de correctionele rechtbank verwijst;

Overwegende dat, welke ook de door de beschikking gebruikte termen zijn, de beslissing waarbij de raadkamer, om de opgegeven reden, weigert in de huidige staat van de procedure te onderzoeken of er toepassing dient gedaan te worden van maatregelen bepaald bij de wet van 29 juni 1964, geen beslissing is nopens een geschil over de bevoegdheid van het onderzoeksgerecht;

Overwegende dat zo gezegde beslissing evenals die waarbij de raadkamer eiser naar de correctionele rechtbank verwijst, niet voor verzet vatbaar zijn en derhalve in laatste aanleg gewezen werden, zij echter voorbereidend en tot onderzoek zijn, zodat de voorziening, ertegen vóór de eindbeslissing ingesteld, krachtens artikel 416 van het wetboek van strafvordering niet ontvanke-lijk is;

Om die redenen :

en zonder acht te slaan op een memorie die slechts op 13 januari 1965, hetzij minder dan acht dagen vóór de terechtzitting, ter griffie van het Hof werd neergelegd en op dezelfde datum aan het Openbaar Ministerie werd medegedeeld,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 17 september 1964.

Voorzitter-verslaggever : M. Louveaux.

Advokaat-generaal : M. Delange.

Advocaat : Mr. Demeur.

1. Bevoegdheid en aanleg. — Wissels van minder dan 2.000 fr. — Wedereis tot overhandiging van de wissel en tot betaling van een schadevergoeding van 1.000 fr. — Geen schatting. — Vonnis in laatste aanleg door de vrederechter gewezen.
2. Vonnissen en arresten. — Motivering. — « In eerste aanleg ». — Zonder werking.
3. Wisselbrief en orderbriefje. — Interesten. — Vanaf de dag van aanbidding ter betaling.
4. Wisselbrief en orderbriefje. — Protest. — Termijn.

1. De rechtsoverdracht tot betaling van een wisselbrief in hoofdsom, interest en kosten vindt haar oorzaak in de wisselbrief. Als derhalve betaling wordt gevorderd van verscheidene wissels, in hoofdsom, interest en kosten, met elk een afzonderlijke waarde van minder dan 2.000 fr., en de wedereis op die vordering strekt tot overhandiging van de wissels, zonder dat dit punt werd geschat, en tot betaling van een schadevergoeding van 1.000 fr., heeft de vrederechter die kennis nam van eis en wedereis, in laatste aanleg gewonnen.
2. De overweging van de rechter luidens welke hij verklaart in eerste aanleg recht te doen, is zonder werking.
3. Uit de voorbereiding van de gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes blijkt dat de rechten, opgesomd in art. 48 van die wetten, dat in 2° interest toekent op het bedrag van de wissel te rekenen van de vervaldag, rechten zijn van de « gerede » houder. Daaronder moet worden verstaan de houder die de voorschriften van de wet nakomt en met name het voorschrift van art. 38, volgens hetwelk de houder van een wisselbrief, betaalbaar op een bepaalde dag, deze ter betaling moet aanbieden de dag waarop hij betaalbaar is. Anderzijds is de bij art. 48 bepaalde interest een verzuimsrente. Zodanige rente is slechts verschuldigd, wanneer de schuldenaar te laat aan zijn verplichtingen voldoet, wat niet-betaling bij aanbidding onderstelt. Daaruit volgt dat de rechter wettelijk interest op het bedrag van de wissel toekent alleen van de dag waarop deze ter betaling is aangeboden.
4. Het verval dat de houder treft die de wissel niet binnen de voorgeschreven termijn heeft doen protesteren, is niet van openbare orde. De endossanten, de betrokkene en de andere wisselschuldenaars, kunnen, elk voor zoveel hem betreft, van een beroep daarop afzien. De betrokkene kan er niet over klagen dat de houder zich door een zelfs te laat protest een authentiek bewijs van niet-betaling heeft verschaft. De rechter kan derhalve niet beslissen dat de akte van protest niet meer kan worden opgemaakt, op grond alleen dat deze akte gedaan was buiten de termijnen.

N.V. Sabelva t./ Retour.

Gelet op het besteden vonnis, op 9 november 1962 gewezen door de Vrederechter van het tweede kanton van Elsenne;

Omtrent de ontvanke-lijkheid van de cassatievoorziening :

Overwegende dat uit de gedingstukken waarop het Hof vermag acht te slaan, blijkt dat de rechtsoverdracht van de eiseres strekt, in haar hoedanigheid van derdeshouder van drie wisselbrieven, tot betaling van de hoofdsom, interest en protestkosten van elk van die brieven, die onderscheidenlijk op de vervaldagen van 25 december 1960, 5 februari en 5 maart 1961 zijn geaccepteerd, samen op 23 augustus 1962 ter betaling aangeboden zijn en de dag daarop geprotesteerd;

Overwegende dat volgens het bestreden vonnis het voor elke wisselbrief geëiste bedrag lager is dan 2.000 frank;

Overwegende dat de rechtsoverdracht tot betaling van een wisselbrief in hoofdsom, interest en kosten haar oorzaak vindt in de wisselverbintenis; dat daaruit volgt dat in het onderhavige geval de punten van de eis verschillende oorzaken hebben en dat elk van die punten

een afzonderlijke waarde van minder dan 2.000 frank heeft;

Overwegende dat de tegeneis, die enerzijds strekt tot de overhandiging van de zogezegd betaalde wissels en anderzijds tot betaling van een gezamenlijke som van 1.000 frank tot vergoeding van de afbreuk aan verweerders krediet gedaan door de bekendmaking van drie verschillende protesten, geen invloed oefent op de bepaling van de aanleg, aangezien het eerste punt van die eis niet geschat is en, wat het tweede punt betreft, het voor elk van de drie bekendmakingen geëiste bedrag niet aangegeven is;

Dat derhalve het bestreden vonnis, niettegenstaande de bewoordingen ervan, in laatste aanleg is geweest;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2, gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 28 juni 1948, 12, 1°, en 23 van de wet van 25 maart 1876, houdende titel I van het voorafgaande boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering,

doordat het bestreden vonnis verklaard is in eerste aanleg te zijn geweest, terwijl elk van de drie wisselbrieven die het voorwerp van de rechtsvordering zijn, met hun toebehoren een onderscheiden oorzaak waren van de eis, die een afzonderlijke waarde van minder dan 2.000 frank had, zodat deze voor de vrederechter moest worden gebracht als zijnde een geschil betreffende handelsdaden waarover het vrederecht in laatste aanleg moet beslissen;

Overwegende dat het middel alleen betrekking heeft op de overweging van de rechter luidens welke deze verklaart recht te doen in eerste aanleg;

Overwegende dat deze considerans zonder werking is en het middel derhalve niet ontvankelijk is wegens ontbreken van belang;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 38, 43, 47 tot 49 van de gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes (wet van 31 december 1955), doordat het bestreden vonnis beslist dat de betrokkene die een wisselbrief accepteert, aan de houder pas interest op de hoofdsom van de wisselbrief verschuldigd is te rekenen van de aanbidding ter betaling, terwijl die interest verschuldigd is vanaf de vervaldag, zelfs indien de aanbidding niet op die datum is geschied;

Overwegende enerzijds dat uit de voorbereiding van de gecoördineerde wetten blijkt dat de rechten, opgesomd in artikel 48 van die wetten dat in 2° interest toekent op het bedrag van de wisselbrief te rekenen van de vervaldag, rechten zijn van de «gerede» houder; dat daaronder moet worden verstaan de houder die de voorschriften van de wet nakomt en met name het voorschrift van artikel 38 volgens hetwelk de houder van een wisselbrief, betaalbaar op een bepaalde dag, deze ter betaling moet aanbieden de dag waarop hij betaalbaar is;

Overwegende anderzijds dat de bij artikel 48 bepaalde interest een verzuimsrente is; dat zodanige rente slechts verschuldigd is wanneer de schuldenaar te laat aan zijn verplichtingen voldoet, wat niet-betaling bij de aanbidding onderstelt;

Dat daaruit volgt dat, als de rechter aan eiseres interest op het bedrag van de wisselbrieven toekent te rekenen alleen van de dag waarop deze ter betaling zijn aangeboden, hij de hierboven aangehaalde wettelijke bepalingen niet heeft geschonden en dat het middel wettelijke grondslag mist;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 48 en 49 van de gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes dd. 31 december 1955, doordat het bestreden vonnis geweigerd heeft aan te

nemen dat de verweerder, betrokkene-acceptant, gehouden kon zijn om aan eiseres de protestkosten op de bedoelde wisselbrieven waarvan zij houdster was te betalen, op grond dat deze wisselbrieven niet op hun vervaldag aangeboden waren en dat zulke kosten alleen dan ten laste van de betrokkene-acceptant kunnen worden gebracht indien het protest heeft plaats gehad binnen twee dagen na de vervaldag, terwijl het protest, inzonderheid ten laste van de betrokkene-acceptant, kan geschieden op om het even welke datum na de vervaldag en de kosten van hem kunnen worden gevorderd, althans indien er geen betaling heeft plaats gehad op het ogenblik zelf van dit proces;

Overwegende dat de rechter in feitelijke aanleg, na te hebben gesteld dat krachtens artikel 44 van de gecoördineerde wetten het protest van niet-betaling van een wisselbrief, betaalbaar op een bepaalde dag, moet worden gedaan op een der twee werkdagen, volgende op de dag waarop de wisselbrief betaalbaar is, daaruit besluit dat de vaststelling van het protest niet buiten die twee dagen kan worden gedaan en dientengevolge beslist dat de kosten ervan niet ten laste van verweerder kunnen worden gebracht;

Overwegende echter dat het verval dat de houder treft die de wisselbrief niet binnen de voorgeschreven termijn heeft doen protesteren, niet van openbare orde is; dat de endossanten, de betrokkene en de andere wisselschuldenaars, elk voor zoveel hem betreft, van een beroep daarop kunnen afzien;

Dat de betrokkene niet erover kan klagen dat de houder zich door een zelfs te laat protest een authentiek bewijs van niet-betaling heeft verschaft;

Overwegende dat de rechter in feitelijke aanleg derhalve niet kon beslissen dat de akte van protest niet meer kon worden opgemaakt, op grond alleen dat deze akte gedaan was buiten de termijnen;

Dat het middel gegrond is;

En overwegende dat de vernietiging van het door het middel bestreden beschikkend gedeelte de vernietiging meebrengt van het beschikkend gedeelte dat de tegeneis van verweerder aanneemt in zover deze een schadevergoeding ten gevolge van de bekendmaking van de protesten vorderde;

Om die redenen :

Vernietigt het bestreden vonnis, maar alleen in zover het uitspraak doet op de hoofdeis tot terugbetaling van de protestkosten, op de tegeneis tot vergoeding van de schade ten gevolge van de bekendmaking;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt elk van de partijen in de helft van de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de vrederechter van het eerste kanton Elsene.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 12 november 1964.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. Moriamé.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr. De Bruyn.

Vennootschappen. — Directeur-generaal van een N.V., belast met het dagelijks beheer en met een technische bediening. — Bediende. — Leiding, gezag en toezicht door de raad van beheer.

De directeur-generaal van een N.V., die, belast met een beperkt vennootschappelijke functie van dagelijks beheer en met een technische bediening in de N.V. (zie nader het arrest), bij het verrichten van zijn arbeid onder de in beginsel permanente leiding, gezag en toezicht van de raad van beheer van de N.V. staat, kan wettelijk beschouwd worden als zijnde met de N.V. verbonden door een bediendencontract.

Er bestaat geen juridisch beletsel dat de raad van beheer van een N.V. dat gezag, die leiding en dat toezicht hetzij als zodanig, hetzij door tussenkomst van een van zijn leden, uitoefent.

R.M.Z. t./ Le Grès de Warneton N.V.

Gelet op het bestreden vonnis, op 15 november 1962 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2, inzonderheid eerste en tweede lid van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de sociale zekerheid van de arbeiders, 1, inzonderheid paragrafen 1 en 3, van de wet van 14 juli 1961 tot wijziging en aanvulling van de genoemde besluitwet, 2, 4 van de wet van 9 juli 1926 tot instelling van de werkrechtshraden, 1107, 1134, 1135 en 1779 B.W., 67 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis afwijzend heeft beschikt op de eis, ertoe strekkende aan verweerster te verbieden haar met het dagelijks beheer belaste directeur-generaal, de heer Jean B... vanaf de derde trimester van 1959, als bediende te vermelden in de aangiften van de sociale zekerheid en beslist heeft dat zij hem in de bedoelde aangiften voort zal moeten vermelden als verzekeringsplichtig bediende, op grond dat de heer Jean B... geen werkelijk zeer belangrijke aandeelhouder van de vennootschap is, dat hij evenmin beheerder ervan is en geen deel uitmaakt van het bij artikel 53 van de vennootschapswet ingestelde college, dat hij een zaakvoerder is die op de tweede plaats de zaken van de vennootschap leidt onder het gezag, het toezicht en de leiding van de beheerders, die aan hun bediende en directeur-generaal een bestuurs- en leidingsbevoegdheid hebben toegekend welke weliswaar vrij uitgebreid is maar evenwel beperkt is zowel ten aanzien van haar karakter als ten aanzien van het bedrag der verbintenissen, dat de heer Jean B... door de vennootschap te werk is gesteld tegelijk als zaakvoerder van haar onderneming en als directeur-generaal, bediening met een economisch karakter die hij gehouden heeft op grond van een bediendencontract, dat op 21 december 1956 nader bepaald is maar vroeger bestond, hem een bezoldiging toekent en de voorwaarden van opzegging en andere punten regelt, dat hij in werkelijkheid geen vennootschappelijke functie vervult hoewel hij een hoge klerk van de vennootschap is en beperkte bevoegd-

heden voor het dagelijks beheer bezit, dat hij in werkelijkheid slechts een hogere bediende is die tegelijk een economische taak van directeur-generaal en bevoegdheden van zaakvoerder uitoefent als bediende van een enigszins onduidelijke raad van beheer, dat hij zonder enige twijfel zijn bediening en zijn bevoegdheden uitoefent onder de leiding, het toezicht en het gezag van de raad van beheer, die de belangrijkste beslissingen neemt en waaraan hij rekenschap moet geven en waarop hij beroep moet doen, zelfs om de andere leden van het hoger en het leidend personeel aan te stellen en te ontslaan, ten slotte dat hij eenvoudig het hoogste lid is van dat personeel, dat, al kan het vraagstuk in het onderhavige geval enigszins delicaat lijken, het niet twijfelachtig is dat de directeur-generaal B... verzekeringsplichtig is bij de sociale zekerheid in deze hoedanigheid van technisch bediende, hoewel hij sinds 1954 tegelijkertijd gevolmachtigde is, die met een deel van het dagelijks beheer der vennootschap belast is, installaties van de vennootschap en haar minder belangrijke zaken leidt,

terwijl de banden van een bediendencontract, die onderwerping aan de wettelijke regeling van de sociale zekerheid der arbeiders meebrengen en het bediendencontract onderscheiden van andere dienstovereenkomsten waarop de besluitwet van 28 december 1944 thans niet van toepassing verklaard is, onderstellen dat de dienst verstrekt wordt in een strikte verhouding van ondergeschiktheid tussen werknemer en werkgever, dit wil zeggen onder het gezag, het toezicht en de leiding van de werkgever, welke bevoegdheden in beginsel permanent zijn en te allen tijde bij het verrichten van de arbeid werkelijk en feitelijk kunnen worden uitgeoefend, dat de raad van beheer van een naamloze vennootschap, een niet-permanent collegiaal orgaan, op een ondergeschikte zodanig gezag, toezicht en leiding zelf niet zou kunnen uitoefenen en terwijl in het onderhavige geval, het bestaan van de voor een arbeidsovereenkomst kenmerkend strikte verhouding van ondergeschiktheid niet blijkt uit de hierboven gewraakte motivering noch uit enige andere vaststelling van het bestreden vonnis, zodat de beslissing die het bestaan van een bediendencontract tussen verweerster en haar directeur-generaal B... aanneemt en die hem, in zijn hoedanigheid van «bediende» van verweerster, aanziet als iemand die onder de wettelijke regeling van de sociale zekerheid der arbeiders valt, niet wettelijk verantwoord is;

Overwegende dat het bestreden vonnis in de eerste plaats stelt dat «het bediendencontract onderstelt dat de dienst verstrekt wordt in een vrij strikte verhouding van ondergeschiktheid tussen werknemer en werkgever, zodat de bediende onder de in beginsel permanente leiding, toezicht en gezag van de werkgever staat, welke bevoegdheden te allen tijde werkelijk en feitelijk moeten kunnen worden uitgeoefend, met dien verstande evenwel dat de huurder van de arbeid dit niet moet doen op strikte en ononderbroken wijze, te allen tijde en zonder ophouden, en zonder aan de bediende enig initiatief te laten»;

Overwegende dat de rechter daarna de rechtsverhouding tussen de heer B... en verweerster analyseert en wijst op de verschillende feiten en kenmerken die in het middel zijn overgenomen;

Overwegende dat de rechter, op grond van deze vaststellingen die hij in verband brengt met de begripsomschrijving van het bediendencontract die hij vroeger had gegeven, wettelijk heeft kunnen overwegen dat de heer B... bij het verrichten zelf van zijn arbeid stond onder de in beginsel permanente leiding, gezag en toezicht van de raad van beheer van de verweerster

en dat derhalve verweerster en hij door een bediendencontract verbonden waren;

Overwegende dat, in strijd met wat eiser beweert, er geen juridisch beletsel bestaat dat de raad van beheer van een Naamloze Vennootschap dit gezag, die leiding en dit toezicht, hetzij als zodanig, hetzij door tussenkomst van een van zijn leden, uitoefent;

Dat het middel wettelijke grondslag mist;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 12 november 1964.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. Moriamé.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr. De Bruyn.

Vennootschappen. — Directeur-zaakvoerder van een P.V.B.A. — Raad van beheer. — Bevoegdheden. — Gezag, toezicht en leiding over de directeur. — De directeur is een bediende.

De raad van beheer van een P.V.B.A. is een permanent orgaan, dat naar recht bekwaam is om zijn bevoegdheden te allen tijde en naar goeddunken uit te oefenen. Deze raad moet alleen voor de aan zijn beslissingsbevoegdheid onderworpen handelingen en besluiten als college optreden. Er bestaat geen juridisch beletsel tegen dat hij zelf als zodanig of door tussenkomst van een van zijn leden het vennootschappelijk gezag, toezicht en leiding uitoefent op de technische directeur van de vennootschap.

De directeur-zaakvoerder die, geen deel uitmakend van de raad van beheer, buiten een beperkte vennootschappelijke functie (dagelijks beheer), een technische bediening uitoefent onder het gezag, het toezicht en de leiding van de raad van beheer van de P.V.B.A., kan derhalve wettelijk beschouwd worden als met de P.V.B.A. verbonden door een bediendencontract, dat onderwerping aan de wettelijke regeling van de sociale zekerheid meebrengt.

R.M.Z. t./ P.V.B.A. Affrètement et manutention
Jacques Pierard.

Gelet op het bestreden vonnis, op 4 september 1962 gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel;

Over de twee middelen samen, afgeleid, het eerste, uit de schending van de artikelen 2, inzonderheid eerste en tweede lid, van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de sociale zekerheid van de arbeiders, 1, inzonderheid paragrafen 1 en 3, van de wet van 14 juli 1961 tot wijziging en aanvulling van de genoemde besluitwet, 4 van de wet van 9 juli 1926 tot instelling van de werkrechtshraden, 1107, 1134, 1135 en 1779 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden vonnis, dat de beslissing van de eerste rechter in beginsel bevestigt en naar de vorm wijzigt, als ongegrond heeft verworpen de eis, ertoe strekkende aan verweerster te verbieden haar directeur-zaakvoerder de heer Arthur P... als bediende te vermelden in de aangifte voor de sociale zekerheid te rekenen van de derde trimester 1961 inbegrepen, en verklaard heeft dat zij hem voort in haar aangiften

voor de sociale zekerheid van de bedienden moet vermelden, op grond dat de vraag of degene die beweerdelijk de hoedanigheid van bediende en die van vennootschappelijk orgaan in zich verenigt, al dan niet onder de sociale zekerheid valt, een speciaal en feitelijk vraagstuk is, dat men dus in elk afzonderlijk geval moet onderzoeken of de betrokkene buiten zijn vennootschappelijke functie te werk gesteld is, een arbeid verricht of bevoegdheden uitoefent die niet tot zijn vennootschappelijke functie behoren en geschieden onder het gezag, het toezicht en de leiding van een ander persoon of vennootschapsorgaan dat macht over hem heeft; dat Arthur P... in werkelijkheid zaken bestuurt die eigenlijk de zijne niet zijn en dat hij, buiten zijn beperkte vennootschappelijke functie, een technische bediening uitoefent onder het werkelijk gezag, toezicht en leiding van een onafhankelijke raad van beheer, waarvan hij geen lid is en waaraan hij ondergeschikt is,

terwijl de banden van een bediendencontract, die onderwerping aan de wettelijke regeling van de sociale zekerheid der arbeiders meebrengen en het bediendencontract onderscheiden van andere dienstovereenkomsten waarop de besluitwet van 28 december 1944 thans niet van toepassing verklaard is, onderstellen dat de dienst verstrekt wordt in een strikte verhouding van ondergeschiktheid tussen werknemer en werkgever, dat wil zeggen onder het gezag, het toezicht en de leiding van de werkgever, welke bevoegdheden in beginsel permanent zijn en te allen tijde bij het verrichten van de arbeid werkelijk en feitelijk kunnen worden uitgeoefend, en terwijl in het onderhavige geval het bestaan van de voor een bediendencontract kenmerkende strikte verhouding van ondergeschiktheid niet blijkt uit de hierboven gewraakte motivering, noch uit enige andere vaststelling van het bestreden vonnis, zodat de beslissing, die het bestaan van een bediendencontract aanneemt en die Arthur P..., in zijn hoedanigheid van directeur van verweerster, aanziet als haar onder de wettelijke regeling van de sociale zekerheid der arbeiders vallende « bediende », niet wettelijk verantwoord is,

en het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2, inzonderheid lid 1 en 2, van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de sociale zekerheid van de arbeiders, 1, inzonderheid paragrafen 1 en 3, van de wet van 14 juli 1961 tot wijziging en aanvulling van de genoemde besluitwet, 2, 4, van de wet van 9 juli 1926 tot instelling van de werkrechtshraden, 1107, 1134, 1135 en 1779 van het Burgerlijk Wetboek, 67 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis de eis heeft verworpen, ertoe strekkende aan verweerster te verbieden haar directeur-zaakvoerder, de heer Arthur P..., als bediende te vermelden in de aangiften voor de sociale zekerheid te rekenen van de derde trimester 1961 inbegrepen, er verklaard heeft dat zij hem voort in haar aangiften voor de sociale zekerheid van de bedienden moet vermelden, op grond dat Arthur P... zaken bestuurt die eigenlijk de zijne niet zijn en dat hij, buiten zijn beperkte vennootschappelijke functie, een technische bediening uitoefent onder het werkelijk gezag, toezicht en leiding van een onafhankelijke raad van beheer, waarvan hij geen lid is en waaraan hij ondergeschikt is,

terwijl de banden van een bediendencontract, die onderwerping aan de wettelijke regeling van de sociale zekerheid der arbeiders meebrengen, onderstellen dat de dienst verstrekt wordt in een strikte verhouding van ondergeschiktheid tussen werknemer en werkgever, dit wil zeggen onder het gezag, het toezicht en de leiding van de werkgever, welke bevoegdheden in beginsel permanent zijn en te allen tijde bij het ver-

richten van de arbeid werkelijk en feitelijk kunnen worden uitgeoefend, en terwijl een raad van beheer, dat een collegiaal en niet permanent orgaan is, op een ondergeschikte, zodanig gezag, toezicht en leiding zelf niet zou kunnen uitoefenen:

Overwegende dat het bestreden vonnis eraan herinnert dat «de hoedanigheid van bediende van een handelsvennootschap en die van vennootschappelijk orgaan kunnen verenigd zijn in een zelfde natuurlijke persoon en die hoedanigheden toch verschillend blijven, wanneer er een ander vennootschappelijk orgaan bestaat dat geschikt is om op deze bediende het gezag, de bevoegdheden, het toezicht en de leiding uit te oefenen die elke werkgever op het door hem te werk gestelde personeel moet hebben»;

Dat het daarna stelt dat «het gezag, het toezicht en de leiding van dit orgaan te allen tijde op de bedoelde bediende werkelijk en feitelijk moeten kunnen worden uitgeoefend, met dien verstande evenwel dat de huurder van de arbeid dit niet moet doen op strikte en ononderbroken wijze, te allen tijde en zonder ophouden, en zonder aan de bediende enig initiatief te laten;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat de algemene vergadering van verweerster, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, een «raad van beheer», bestaande uit drie leden, heeft opgericht, dat Arthur P. geen deel uitmaakt van die raad, dat Arthur P., behalve met het dagelijks beheer, belast is met de leiding van de diensten in zijn hoedanigheid van door de raad van beheer benoemd bezoldigd directeur, onder diens leiding, toezicht en goedkeuring, inzonderheid voor sommige, belangrijker geachte handelingen en zaken», dat Arthur P. in werkelijkheid, behalve een beperkte vennootschappelijke functie een «technische» bediening uitoefent onder het gezag, het toezicht en de leiding van de raad van beheer, en dat deze bevoegdheden «werkelijk» zijn;

Overwegende dat, in strijd met wat eiser beweert, de raad van beheer van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid een permanent orgaan is, dat naar recht bekwaam is om zijn bevoegdheden te allen tijde en naar goeddunken uit te oefenen;

Overwegende dat deze raad alleen voor de aan zijn beslissingsbevoegdheid onderworpen handelingen en besluiten als college moet optreden; dat er geen juridisch beletsel is dat hij zelf als zodanig, of door tussenkomst van een van zijn leden, het vennootschappelijk gezag, toezicht en leiding uitoefent op de technische directeur van de vennootschap;

Overwegende dat de rechter, op grond van deze vaststellingen die hij in verband brengt met het begrip van de voor het bediendencontract kenmerkende ondergeschiktheid, dat hij tevoren had omschreven, wettelijk heeft kunnen overwegen dat de heer Arthur P... zijn arbeid van technische aard verrichtte onder het werkelijk en in beginsel permanent gezag, toezicht en leiding van de raad van beheer van verweerster en dat derhalve deze verweerster en hij verbonden waren door een bediendencontract, dat onderwerping aan de wettelijke regeling van de sociale zekerheid meebrengt;

Dat geen enkele van de middelen gegrond is;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT: Verg. Cass. 14 juli 1957, R.W. 1958-59, 939. Zie verder Jan Ronse, *Overzicht van de Rechtspraak, Vennootschappen*, in T.P.R. 1964, p. 104, nr. 73.

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 5 november 1964.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Perrichon.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat: Mr. Fally.

Huur van handelshuizen. — Weigering van huurhernieuwing. — Kan een kapitaalvennootschap met maatschappelijke hoofdzetel in het buitenland zich op art. 17 beroepen voor haar filiaal in België?

Wanneer de verhuurder een vreemde kapitaalvennootschap is waarvan de hoofdzetel van het bedrijf in de vreemde en een of meer filialen in België zijn gevestigd, zouden volgens de stelling van eiseres tot cassatie, de woorden van artikel 17 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur «hoofdzetel van het bedrijf van de verhuurder» niet de hoofdzetel van het bedrijf van de vennootschap betreffen, maar de zetel van de filiaal of van de voornaamste der filialen die de verharende vennootschap in België bezit.

Dit onderscheid tussen de Belgische vennootschappen en de vreemde vennootschappen vindt geen steun in de tekst van artikel 17. De wetgever heeft evenmin tijdens de voorbereiding van de wet zijn wil te kennen gegeven de vreemde maatschappijen, ten aanzien van hun filialen, te laten in aanmerking komen voor een voordeliger regeling dan de Belgische vennootschappen.

N.V. L'Union (de Paris) t./ Detré Julia.

Gelet op het bestreden vonnis, op 21 november 1963, in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 16, 1, inzonderheid 1°, 17, vervat in de wet van 30 april 1951 op de handelshuur ter bescherming van de handelszaak en 97 van de Grondwet,

doordat verweerster aan eiseres, haar verhuurster, de hernieuwing heeft gevraagd van de handelslokalen die zij betreft in het gebouw waar in België de hoofdzetel gevestigd is van het bedrijf van eiseres, Franse kapitaalvennootschap met maatschappelijke zetel in Frankrijk, en eiseres zich tegen de hernieuwing opgekommen is om het gebouw zelf te betrekken, en het bestreden vonnis beslist dat eiseres het goed niet kan terugnemen en de huur hernieuwt onder de lopende voorwaarden, op grond dat zij «in België, inzonderheid te Brussel, filialen bezit; dat haar kantoren in de Koninginnestraat, 23, gevestigd zijn maar, dat haar maatschappelijke zetel wel te Parijs is gevestigd en niet op het grondgebied van het Rijk; ... dat ... de tekst ... van artikel 17 als grond voor de weigering van hernieuwing slechts aangeeft het overbrengen van de hoofdzetel van het bedrijf van de verhuurder naar het gehuurde goed of de uitbreiding van deze hoofdzetel en zulks indien hij in een naburig goed gevestigd is; dat de verhuurster die in België tal van filialen bezit maar haar hoofdzetel te Parijs heeft, niet in aanmerking kan komen voor artikel 17, terwijl de hoofdzetel van een bedrijf in de zin van het voornoemde artikel 17 de plaats is waar de verhuurster, onverschillig of de kapitaalvennootschap een Belgische of een vreemde vennootschap is, het centrum van haar bedrijvigheid in België heeft, zonder te moeten letten op de bedrijvigheid die zij in den vreemde uitoefent

of op de zetels die aldaar zijn gevestigd (schending van de artikelen 16, I, inzonderheid 1°, en 17 van de wet van 30 april 1951); dat de rechter in elk geval, op straffe van zijn beslissing niet regelmatig te motiveren, zich er niet mocht toe bepalen te stellen dat eiseres in België over «tal van filialen» beschikt, zonder duidelijk te zeggen of de hoofdzetel van het bedrijf van de eiseres in België al dan niet gevestigd is in het gebouw waar de door verweerster betrokken lokalen zich bevinden (schending van artikel 97 van de Grondwet en voor zoveel als nodig van de artikelen 16, I, inzonderheid 1°, en 17 van de wet van 30 april 1951):

Overwegende dat artikel 17 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur luidt als volgt: «is de verhuurder een kapitaalvennootschap, dan is de in artikel 16, I, 1°, bedoelde weigering van hernieuwing slechts geoorloofd ten einde de hoofdzetel van het bedrijf van de verhuurder naar het gehuurde goed over te brengen of ten einde die hoofdzetel van het bedrijf uit te breiden, indien hij in een naburig goed is gevestigd»;

Overwegende dat, volgens de voorziening, wanneer de verhuurder een vreemde kapitaalvennootschap is waarvan de hoofdzetel van het bedrijf in den vreemde en een of meer filialen in België zijn gevestigd, de woorden van het voornoemde artikel 17 «hoofdzetel van het bedrijf van de verhuurder» niet de hoofdzetel van het bedrijf van de vennootschap betreffen, maar de zetel van de filiaal of van de voornaamste der filialen die de verharende vennootschap in België bezit;

Overwegende dat dit onderscheid tussen de Belgische vennootschappen en de vreemde vennootschappen geen steun vindt in de tekst van artikel 17 en dat de wetgever evenmin tijdens de voorbereiding van de wet zijn wil heeft te kennen gegeven de vreemde maatschappijen, ten aanzien van hun filialen, te laten in aanmerking komen voor een voordeligere regeling dan de Belgische vennootschappen;

Dat het middel wettelijke grondslag mist;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 29 maart 1965

Voorzitter: M. Mast.

Raadsheren: M.M. Adriaens en Smolders.

Substituut-Auditeur-Generaal: M. Debaedts.

Advocaten: Mrs. J. Mertens de Wilmars en
B. Risopoulos

Gemeenteverkiezingen. — Onregelmatigheid zonder invloed op uitslag. — Vermelding van de naam van gehuwde vrouw op kandidatenlijst en stembiljet.

Een onregelmatigheid die generlei invloed heeft gehad op de uitslag van de verkiezing levert geen voldoende grond op om deze te vernietigen.

Luidens de artikelen 29 en 30 van de gemeentekieswet moet de kandidatenlijst de naam, voornamen, beroep en woonplaats van de kandidaten vermelden, en het stembiljet enkel de naam. Het staat een gehuwde vrouw vrij in beide gevallen, haar meisjesnaam alleen dan wel met toevoeging van die van haar man te gebruiken.

Gemeenteraadsverkiezingen 1964 te Diest.

Arrest nr. 11.146

Gezien het verzoekschrift dd. 25 januari 1965, waarbij Jozef Colin, Maurice Vandermaesen en Jan Bauwens, de kiezers-ondertekenaars zijn van de kandidatenlijst nr. 2, ingediend met het oog op de gemeenteraadsverkiezing dd. 11 oktober 1964 te Diest en die gemachtigd waren om de voordracht in te dienen, beroep instellen tegen het besluit dd. 8 januari 1965, betekend op 21 januari 1965, waarbij de bestendige deputatie van de provincieraad van Brabant genoemde gemeenteraadsverkiezing nietig verklaart;

Gezien het verzoekschrift dd. 27 januari 1965, waarbij Jozef Laurys, die kiezer-ondertekenaar is van de kandidatenlijst nr. 1, ingediend met het oog op dezelfde gemeenteraadsverkiezing, en die gemachtigd was om de voordracht in te dienen, beroep instelt tegen hetzelfde besluit van de bestendige deputatie;

Gelet op het bevel van 3 februari 1965 waarbij de bij deze verzoekschriften ingeleide zaken wegens verknochtheid zijn samengevoegd;

Gelet op de bekendmaking in de Belgische Staatsbladen dd. 29 januari en 2 februari 1965 van het bericht voorzien bij het tweede lid van artikel 5 van het koninklijk besluit van 15 juli 1956;

Gezien de memorie van antwoord ingediend door Gerard Hansen, Felix Ponet, Albert Vanaudenhove, Armand Daems en Lea Swinnen;

Gezien het verslag over de zaak opgemaakt door de heer Debaedts, substituut-auditeur-generaal;

Gelet op het bevel van 19 maart 1965 waarbij de zaak op de terechtzitting van 26 maart 1965 werd vastgesteld;

Gelet op de kennisgeving aan partijen van dit bevel en van het verslag;

Gehoord het verslag van raadsheer Adriaens;

Gehoord de opmerkingen van Mr. Mertens de Wilmars, advocaat bij de balie te Antwerpen, die verschijnt voor Jozef Laurys en van Mr. Risopoulos, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, die verschijnt voor de tegenpartijen;

Gehoord het eensluidend advies van de heer Debaedts, substituut-auditeur-generaal;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946, gewijzigd door de wet van 15 april 1958;

Overwegende dat het besluit, waartegen beroep is ingesteld, genomen is naar aanleiding van bezwaren, regelmatig ingediend respectievelijk op 15 oktober 1964 door Gerard Hansen en op 19 oktober 1964 door genaamden, Le Swinnen, Felix Ponet, Albert Vanaudenhove en Armand Daems, en nadat de arrondissementscommissaris te Leuven een onderzoek had ingesteld en daarover verslag had uitgebracht;

Overwegende dat dit besluit gemotiveerd is als volgt: «Overwegende dat de klachtindieners aanvoeren: — dat op het eerste stembureau te 14 uur bij het eindigen der stemverrichtingen er betwisting ontstond over het aantal stembrieven die zich in deze bus moesten bevinden en dat de bus der stembrieven geopend werd teneinde deze te tellen; — dat door aldus te handelen de mogelijkheid ontstond tot bedrog en beschadiging der stembrieven; — dat er van deze onregelmatigheid in het proces-verbaal der stemming van dit bureel geen melding gemaakt werd; dat zij verzoeken om tot een nieuwe telling over te gaan van de stemopname der gemeenteverkiezingen te Diest omdat zij de juistheid der telling betwisten; — dat de identiteit van de zesde kandidate van de lijst nummer drie, alsmede haar beroep, op de affiche die de verkiezingen bekendmaken onjuist vermeld werden; — dat de identiteit van deze kandidate op deze bekendmaking vermeld werd als volgt: «Swinnen

Lea, econoom, Veemarkt 9, Diest» dan wanneer deze bekendmaking om volledig te zijn had moeten geformuleerd zijn als volgt: «Swinnen Lea, echtgenote Paul Heynen, econoom, Veemarkt 9, Diest»; — dat de identiteit van deze laatste op de stembrieven en op de lijst die de verkiezingen bekendmaakt, niet voldoende volledig uitgedrukt werd en bovendien verwarring heeft gesticht met de naam van de achtste kandidaat van de lijst nummer 1, wiens naam op een verschillende manier wordt geschreven maar op dezelfde manier wordt uitgesproken; — dat door de onvoldoende formulering van haar identiteit op de stembrieven en op de lijst die de verkiezingen aankondigt, er verwarring gesticht werd en zij werd benadeeld; — dat de identiteit van een vrouwelijke kandidaat op de lijst nr. 1 volledig vermeld werd op de stembiljetten en op de lijst die de verkiezingen aankondigt;... dat er aanleiding toe bestaat de gemeenteraadsverkiezingen welke op 11 oktober 1964 te Diest plaatsgehad hebben ongeldig te verklaren om redenen dat uit de ingediende klachten en uit het daaropvolgend onderzoek blijkt dat: 1. er geen enkele betwisting bestaat omtrent de werkelijkheid van de opening der urnen alsook nopens de telling der kiesbrieven na het afsluiten van de kiesverrichtingen; 2. het proces-verbaal hiervan geen gewag maakt noch van de vraag gesteld door de getuige van lijst nummer 3, die ertoe strekte te weten of de opening van de kiesbus reglementair was of niet; 3. het een vaststaand feit is dat de bus geopend werd daar waar «zonder de bussen te openen het bureau het getal kiezers moet bepalen die deel hebben genomen aan de stemming (volgens de lijst van de stemopnemers) en dat, wanneer het kiescollege meer dan een sectie telt, aanstonds na het sluiten van de kiesverrichtingen, de kiesbussen die de stembulletins bevatten gesloten worden en dichtgestempeld met de stempel van de voorzitter en van een bijzitter» en dat hier dus artikel 45 van de gemeentelijke kieswet werd overtreden; 4. zo deze onregelmatigheid is gebeurd door onwetendheid van het bureau aangaande de bovenaangehaalde beschikkingen, het niettemin vaststaat dat deze onregelmatigheid heeft plaatsgehad; 5. bovendien en vooral, het proces-verbaal geen melding maakt van de onregelmatige opening van de stembus, na het afsluiten van de stemming, en ook niet van de opmerking die werd gedaan door de getuige van lijst nr. 3 aangaande het niet reglementair karakter van deze opening; 6. inderdaad «evenals het hoofdbureau ook de nevenbureaus al hunne verrichtingen en gemaakte opmerkingen moeten vastleggen in een proces-verbaal «...»; 7. in elk geval het eerste ingeroepen middel er met recht en reden op drukt dat ernstige onregelmatigheden werden gepleegd die de vernietiging van de verkiezing wettigen; 8. wat het tweede middel betreft, dat slaat op de onvoldoende juistheid van de identiteit van de kandidaat Mevrouw Lea Swinnen, echtgenote van de Heer Paul Heynen, moet aangestipt worden dat het niet voorkomen van de naam van haar echtgenoot op de stembrieven de hierna opgesomde gevolgen heeft gebracht: — dat er zich een discriminatie heeft voorgedaan tussen de kandidaat, Mevrouw Swinnen, echtgenote Heynen, en een kandidaat gehuwde vrouw, 6de op de lijst nummer 1 (Mevrouw Bottelberghs, echtgenote Beken) waarvan de naam van de echtgenoot werd vermeld; — dat de vrienden en kennissen van haar echtgenoot, haar kennende onder haar naam van gehuwde vrouw, haar niet hebben kunnen indentificeren; — dat er een onjuistheid bestaat tussen de lijst van de kandidaten waar de voornaam Lea, van Mevrouw Swinnen, aangeduid is en de stembrief die deze voornaam, noch zelfs de beginletter van deze voornaam niet herhaalt; — dat de gelijkklui-

dende klank van de naam van Mevrouw Swinnen, met deze van een ander kandidaat, behorend tot de lijst nummer 1, M. Swine, zonder vermelding van de voornaam of van dezes beginletter, zonder de minste twijfel een verwarring heeft veroorzaakt bij de stemming, vooral bij de weinig ontwikkelde en oudere kiezers; — dat derhalve dit aangehaalde middel klaarblijkelijk een grond is tot het vernietigen van de verkiezingen daar de aangehaalde feiten ontegensprekelijk de uitslag van de stemming hebben beïnvloed»;

Overwegende dat de verzoekers doen gelden dat in het onregelmatig openen van de stembus in stembureau nr. 1 en in de afwezigheid van enige vermelding desbetreffende in het proces-verbaal geen aanleiding kan worden gevonden om de verkiezingen te vernietigen, wijl niet blijkt noch zelfs beweerd wordt dat te dier gelegenheid stembiljetten werden verwisseld of gewijzigd of enig ander feit zich heeft voorgedaan dat als bedrog of poging tot bedrog kan worden aangemerkt en de uitslag van de verkiezing heeft kunnen beïnvloeden; dat zij voorts betogen dat geen onregelmatigheid werd begaan in de vermelding van de namen van de kandidaten op de kandidatenlijst en op de stembiljetten;

Overwegende dat uit het dossier, bepaaldelijk uit het onderzoek verricht door de arrondissementscommissaris te Leuven blijkt dat het openen van de stembus voorgesteld werd door de secretaris van het bureau, dat geen van de leden van het bureau en geen van de getuigen zich daartegen verzet heeft, dat de getuige van lijst nr. 3 zich beperkt heeft tot een vraag om opheldering over de toelaatbaarheid van die handeling, dat geen enkel stembiljet werd opgevouwen, dat geen beschadigde stembiljetten werden gevonden; dat van geen feiten of handelingen die op andere onregelmatigheden zouden kunnen wijzen gewag wordt gemaakt en dat het aantal stembiljetten in de bus gevonden overeenstemt met het aantal kiezers die volgens de aantekeningen op de kiezerslijsten hun stem hebben uitgebracht; dat derhalve uit het onregelmatig openen van de stembus noch uit het stilzwijgen van het proces-verbaal daaromtront kan worden afgeleid dat het geheim van de stemming werd geschonden of dat stembiljetten werden weggenomen, vervangen of gewijzigd; dat moet worden aangenomen dat de begane onregelmatigheid generlei invloed heeft gehad op de uitslag van de verkiezing en geen voldoende grond is om deze te vernietigen;

Overwegende dat uit de artikelen 29 en 30 van de gemeentekieswet voortvloeit dat de kandidatenlijst de naam, voornamen, beroep en woonplaats van de kandidaten, de stembiljetten enkel de naam van de kandidaten moeten vermelden; dat het de gehuwde vrouw vrijstaat haar meisjesnaam alleen dan wel met toevoeging van die van haar man te gebruiken; dat, op de voordrachten door de betrokkenen voor bewilliging ondertekend, bovengenoemde kandidaten van lijst nr. 1 en nr. 3 respectievelijk vermeld staan als volgt: «Bottelberghs Julienne, echtgenote Beken Leon» en «Swinnen Lea, Marie-Louise»; dat de overeenkomstige vermeldingen op de kandidatenlijst daarmede overeenstemmen en dat de vermeldingen «Bottelberghs - echtg. Beken» en «Swinnen» op de stembiljetten werden aangebracht overeenkomstig zowel artikel 30 van de gemeentekieswet als de voordracht; dat de processen-verbaal van afsluiting van de kandidatenlijst en het vastgesteld model van het stembiljet trouwens door de getuige van lijst nr. 3 zijn ondertekend; dat, aangezien de namen «Swinnen» en «Swine» niet dezelfde zijn er geen aanleiding was om benevens de naam van die kandidaten ook hun voornaam of de beginletter daar-

van op het stembiljet te vermelden; dat derhalve de namen der kandidaten niet op onregelmatige wijze zijn vermeld op de kandidatenlijst en op de stembiljetten,

Besluit :

Artikel 1.

Het besluit d.d. 8 januari 1965 van de bestendige deputatie van de provincieraad van Brabant is teniet gedaan.

Artikel 2.

De gemeenteraadsverkiezing d.d. 11 oktober 1964 te Diest is geldig verklaard.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 6 april 1965.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. le Fevere de ten Hove en Moerenhout.

Substituut Procureur-generaal : M. Vandermeersch.

Advocaten : Mrs. Van den Broecke (Oostende), Devroe (Oostende) en Poppe (Gent) loco D'Hoest (Oostende).

1. Aansprakelijkheid. — Samenloop van vordering uit onrechtmatige daad met vordering op grond van een contract. — Delict van aangestelde.

2. Garagehouder. — Herstelling van een voertuig. — Verplichtingen van de garagehouder.

1. *De eigenaar van een ter herstelling aan een garagehouder toevertrouwd voertuig, dat door de aangestelde van deze laatste onttreemd en beschadigd wordt, kan tegen de garagehouder zowel een vordering ex art. 1384, lid 3 B.W., als een vordering op contractuele grondslag instellen.*

2. *De overeenkomst, waarbij een voertuig aan een garagehouder wordt toevertrouwd om er zekere werken aan te verrichten, is een overeenkomst van onderneming. De garagehouder heeft de verplichting het voertuig te bewaren en in goede staat terug af te leveren. Van deze resultaatsverbintenis wordt hij slechts ontslagen door te bewijzen, dat overmacht, toeval of de fout van een derde het hem onmogelijk hebben gemaakt die verbintenis na te komen. In casu wordt dit bewijs niet geleverd en brengt integendeel de door zijn aangestelde tijdens en ter gelegenheid van de dienst gepleegde diefstal, het wettelijk vermoeden mede van een fout in zijn hoofd.*

Maes t./ Belgische verzekeringsmaatschappij van de Middenstand en La Préservatrice.

Gezien de stukken, o.m. de expeditie van het aangevochten vonnis verleend door de Rechtbank van Koophandel te Oostende in dato 11 december 1962;

Overwegende dat het beroep naar tijd en vorm regelmatig is;

Beroep tegen eerste geïntimeerde :

Overwegende dat het vonnis a quo appelland verantwoordelijk stelt voor de schade aan de wagen van een zijner cliënten toegebracht door appellants aangestelde die hem uit de inrichting van appelland wederrechtelijk had weggenomen en ermede een ongeval had veroorzaakt;

Overwegende dat de eis van eerste geïntimeerde tegen appelland op een dubbele rechtsgrond wordt gesteund, te weten : eensdeels de verantwoordelijkheid van appelland voor de schade veroorzaakt door de fout van zijn aangestelde (art. 1384 B.W.B.), anderdeels de verbintenis van appelland om de wagen van zijn cliënte te bewaren;

Overwegende dat de eerste rechter de eerste rechtsgrond van de hand heeft gewezen en de eis heeft ingewilligd uitsluitend op basis van het contract tussen appelland en de eigenares van de wagen gesloten, krachtens hetwelk appelland gehouden was het voertuig gedurende de tijd nodig voor de werken te bewaren om het nadien in goede staat aan de cliënte af te leveren;

Overwegende nochtans dat de eis op basis zowel van de eerste als van de tweede rechtsgrond gegrond is;

Overwegende dat het buiten kijf staat dat de diefstal van de wagen door appellants aangestelde gepleegd werd tijdens en ter gelegenheid van de werkprestaties waartoe hij gehouden was krachtens het dienstcontract met appelland gesloten; dat immers uit de eigen verklaring van appelland aan de politie blijkt dat deze aangestelde krachtens zijn dienstcontract na het beëindigen van zijn taak als pompist het pompstation « moest sluiten », waardoor « ook automatisch de garage afgesloten » wordt; dat deze taak van de aangestelde blijkbaar tot doel had een mogelijke diefstal van voorwerpen uit de inrichting van appelland te verhinderen; dat de gepleegde diefstal regelrecht de miskenning uitmaakt van de aan de aangestelde opgelegde taak maatregelen te nemen tot het voorkomen van diefstal; dat daarenboven deze diefstal gepleegd werd ter gelegenheid van de uitvoering van de taak van aangestelde;

Overwegende dat het ongeval nadien met de wagen gebeurd in noodzakelijk oorzakelijk verband stond met de gepleegde diefstal vermits zonder deze diefstal de schade zoals ze zich voordoelt zich niet zou verzevenlijkt hebben (Verbr. 11/6/1956, Pas. 1956, I, 1094);

Overwegende dat de committent gehouden is tot het herstel van de schade van zodra de fout die ze veroorzaakte door de aangestelde in de uitoefening van zijn taak gepleegd werd en dat het niet nodig is dat op het ogenblik waarop de schade zich veropenbaarde de aangestelde nog in die toestand verkeerde (Cass. 21/12/1933; Pas. 1934, I, 114);

Overwegende dat de eis dienvolgens op grond van art. 1384 al. 3 B.W.B. gegrond is;

Overwegende dat de eerste rechter de verantwoordelijkheid van appelland op basis van de overeenkomst met zijn cliënte gesloten terecht heeft weerhouden;

Overwegende dat de eerste rechter als in zake vaststaande beschouwt dat diefstal gebeurde tijdens de herstellingsduur van de wagen en aanstipt dat appelland het voertuig boven de smeerput had geplaatst « in afwachting van het uitvoeren van het werk »;

Overwegende dat appelland hiertegen opkomt beweerend dat « niet betwist wordt dat op het ogenblik van de diefstal kwestig voertuig reeds voordien volledig hersteld was en de eigenares van dit voertuig daarvan verwittigd was en zich overigens verbonden had kwestig voertuig op zaterdag 18/11/1961 zelf af te halen » (de diefstal werd gepleegd op zondag 19/11/1961);

Overwegende echter dat eerste geïntimeerde, verre van deze voorstelling van appelland te beamen, wel integendeel reeds vóór de eerste rechter, bij konklusies waarin ze vóór het Hof verklaart te volharden, ze als « flagrant onjuist » bestempelt op grond van verklaringen uit het strafdossier geput;

Overwegende inderdaad dat de verklaringen vóór de politie afgelegd door de eigenares van de wagen,

appellants aangestelde en appellant zelf onverenigbaar zijn met de stelling van appellant als zou de wagen reeds op zaterdag 18/11/1961 leveringsklaar geweest zijn en als zou de eigenares ervan zich verbonden hebben de wagen die zelfde zaterdag af te halen (zie nl. verklaring Hermans dd. 20/11/1961 te 10.15 uur: «Ik ging deze namiddag de wagen afhalen», verklaring van Cordy dd. 20/11/1961: «Het is juist dat ik gisteren 19/11/1961 om 22.30 uur de kwetieuze wagen die in de garage-pompstation .. gegareerd stond om nagezien te worden ..», verklaring van appellant dd. 30/11/1961: « de kwetieuze wagen stond daar reeds van de zaterdag 18/11/1961 omdat de remmen moesten nagezien worden en ook omdat de wagen moest gewassen worden»); dat het geen twijfel lijdt dat de verhoorde personen zich niet op die wijze zouden uitgedrukt hebben indien de wagen reeds leveringsklaar geweest was vanaf de zaterdagmiddag en de eigenares beloofd had hem dezelfde dag te komen afhalen;

Overwegende dat wanneer een wagen aan een garagist of aan een houder van een pomp- en smeestation wordt toevertrouwd om er zekere werken aan te verrichten de overeenkomst tussen partijen een contract van onderneming uitmaakt; dat de garagist of pomphouder door het aanvaarden van de wagen de verbintenis aangaat hem te bewaren en in goede staat terug te leveren; dat deze verbintenis een resultaatsverbintenis vormt waarvan hij slechts kan ontslagen worden door het bewijs te leveren van de heirkraft, het toeval of de fout van een derde die het hem onmogelijk maakte zich van deze verbintenis te kwijten; (Zie Brussel 23/5/1936, R.G.A.R. 1936, nr. 2254; W. Van Eckhout. Droit des Assurances Terrestres nr. 389; Cass. 18/2/1892, Pas. I, 115; De Page IV nr. 877); dat appellant dit bewijs niet levert; dat wel integendeel de door zijn aangestelde tijdens en ter gelegenheid van zijn dienstprestaties gepleegde diefstal, waarvoor appellant als committent moet instaan, het wettelijk vermoeden medebrengt van een fout in zijn hoofd zonder het plegen van dewelke de schade zich niet had kunnen verwezenlijken;

Beroep tegen tweede geïntimeerde :

Overwegende dat krachtens art. 2/c van de verzekeringspolis van appellant «uit de waarborg gesloten» zijn «de ongevallen veroorzaakt aan gelijk welke goederen of voorwerpen die zich onder de hoede van de verzekerden bevinden, of hun toevertrouwd voor herstelling, bewerking of andere behandeling»;

Overwegende dat de eerste rechter zeer terecht opmerkt dat dit precies het geval is dat het voorwerp van de procedure uitmaakt; dat de opwerping van appellant zich steunt op een verkeerde lezing van het voornoemd artikel 2/c waarin hij het voorzetsel «aan» vervangt door het voorzetsel «door»; dat er in het gezegd artikel geen spraak is van ongevallen veroorzaakt «door» goederen of voorwerpen maar wel van ongevallen veroorzaakt «aan» goederen of voorwerpen; dat de uitsluiting van de waarborg dus speelt ongeacht de omstandigheid dat de oorzaak van het ongeval is hetzij een gebrek van de zaak hetzij een persoonlijke fout van de verzekerde of van zijn aangestelde;

Overwegende bovendien dat krachtens art. 3/a van de polis in de verzekering niet begrepen zijn de ongevallen «veroorzaakt door gelijk welk voertuig of voermiddel»; dat dit ook precies het geval in casu is;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het beroep;

Verklaart het ongegrond,

en bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen.

Veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg.

NOOT: 1. Vorenstaan arrest stemt overeen met het arrest van het Hof van Gent van 10 juli 1954, waarin het Hof verklaarde dat de toepassingsfeer van de verantwoordelijkheid ex delicto zich uitstrekt tot personen verbonden door een overeenkomst en dat de artt. 1382 B.W. en volgende toepasselijk zijn op de gevallen, waarin de schade verband houdt met de uitvoering van een overeenkomst (R.C.J.B. 1957, 291 met noot van Jean Van Rijn).

Ofschoon er nog enige aarzeling schijnt te bestaan, blijkt wel dat de rechtspraak thans vrij algemeen de samenloop aanvaardt (zie het overzicht van Michel Tassin in J.T. 1965, 223-227), daarin de Nederlandse, de Duitse en de Engelse rechtspraak volgend (Van Hecke, R.C.J.B. 1960, 216, nr. 4).

Het arrest kreeg hier de samenloop te beoordelen van een vordering ex contractu met een vordering, gebaseerd op de verantwoordelijkheid van de committent voor de aquiliaanse fout van zijn aangestelde (art. 1384, lid 3).

Aan te stippen is echter dat het Hof de eis gegrond verklaart op basis van beide rechtsovereenkomsten. Daar klaarblijkelijk de omvang der schadevergoeding in beide vorderingen dezelfde was, diende het Hof het vonnis a quo in zijn dispositief niet te hervormen, al had dit vonnis de eis uitsluitend op basis van het contract toegewezen.

Er kan nooit sprake van zijn de schadevergoedingen te cumuleren, maar er kan wel degelijk een verschil bestaan tussen beide vorderingen, niet alleen wat betreft de grondslag, maar ook wat betreft de omvang der schadevergoeding, de bewijsmogelijkheden, de verjaring (hier worden enkel de voornaamste verschilpunten opgenoemd). Men spreekt dan wel van een keuze voor de schuldeiser, aan wie dan de meest voordelige oplossing zal worden toegewezen (De Page, II, nr. 923), maar er is rechtspraak die eist dat uit de dagvaarding al de delictuele of de contractuele grondslag blijkt (Brussel, 23 mei 1960, J.T. 1961, 25). Zoals Dabin en Lagasse zeggen, is dat het formalisme te ver drijven (R.C.J.B., 1963, p. 258, nr. 1), en het is mogelijk dat de algemeenheid van de in het exploit gebruikte bewoordingen toelaat de vordering te doen steunen zowel op de verantwoordelijkheid ex contractu als op de verantwoordelijkheid ex delicto, daarin begrepen de fout van de aangestelde en het gebrek van de zaak (Brussel, 12 maart 1959, Pas. 1959, II, 240). Zolang men bij de dagvaarding blijft, is die oplossing wel juist, want volgens art. 61 Rv. moet de dagvaarding een korte uiteenzetting van de middelen inhouden en is de eiser niet verplicht in zijn dagvaarding de tekortkoming, die hij aan de gedaagde verwijt, nader aan te duiden (Cass. 9 juni 1960, R.W. 1960-61, 2057). Maar in het verder verloop van de procedure zal het vaak wel noodzakelijk zijn beide vorderingen uit elkaar te houden, want men kan zich bezwaarlijk inbeelden, dat de eiser b.v. zich voor de bewijsvoering op de aquiliaanse fout beroept, maar voor de verjaringstermijn op de contractuele fout. Hetzelfde geldt dan ook voor het vonnis.

In de behandeling van de contractuele verantwoordelijkheid onderzoekt het Hof verder of de schuldenaar zich kan beroepen op overmacht, toeval of fout van een derde, en wijst erop dat zulks niet het geval is, dat integendeel de door de aangestelde gepleegde diefstal het wettelijk vermoeden van een fout in hoofd

van de schuldenaar meebrengt. Het Hof betreft hier de regel van art. 1384, lid 3 B.W. in de contractuele verhoudingen tussen de partijen. Veelal is dat niet eens nodig en volstaat het te verwijzen naar art. 1245 B.W. (De Page, II, nr. 592; R. Savatier, *Traité de la responsabilité civile*, I, nrs. 159 en 283; Luik, 13 april 1961, J.T. 1962, 62 met advies van subst. proc. gen. Charlier).

2. Wat de aansprakelijkheid van de garagehouder voor het hem ter herstelling toevertrouwde voertuig betreft, zie men nog Kooph. Kortrijk, 1 april 1965, R.W. 1964-65, 1771.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 23 december 1964.

Voorzitter: M. Goffinet.

Raadsheren: M.M. Vanhamont en Vermeire.

Advocaat-generaal: M. Vermeire.

Advocaten: Mrs Geukens (Genk), Van Noorbeeck (Hasselt) en Maris (Leopoldsburg).

Afstamming. — Vordering ex art. 340 b B.W. — Bewijs van geslachtsgemeenschap. — Verklaring tijdens strafrechtelijk onderzoek.

Het bewijs van geslachtsgemeenschap, bedoeld bij art. 340 b 1° B.W. (akten of geschriften uitgaande van de verweerder), moet niet worden gevormd door een eigenhandig geschreven stuk, maar kan bestaan in een akte, die de vereiste bekentenis vaststelt en tegen de verweerder bewijs oplevert, in casu processen-verbaal, die daarenboven door de verweerder zijn ondertekend. Art. 340 b 1° vereist niet het bewijs van volledige geslachtsbetrekkingen: in het systeem van de wet maakt de onvolledige geslachtsomgang een genoegzaam vermoeden uit, onder voorbehoud van de verweermiddelen omschreven in art. 340 d.

Schepers t/ Claes.

Gelet op het regelmatig voorgelegd vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Hasselt, gewezen op 14 oktober 1963;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig tegen voormeld vonnis ingediend werd, dat het ontvankelijk is; dat hetzelfde geldt tegenover het incidenteel beroep van geïntimeerde bij besluiten voor het Hof genomen;

Overwegende dat geïntimeerde ten voordele van haar onecht kind, Claes Marc, geboren de 16 november 1961, een jaarlijks onderhoudspensioen vordert vanwege appellant dewelke zij beweert de vader van dit kind te zijn;

Overwegende dat het bestreden vonnis aangenomen heeft dat geïntimeerde het bewijs geleverd heeft dat appellant, luidens artikel 340 1° Burgerlijk Wetboek, schriftelijk bekend heeft dat hij gedurende de wettelijke periode van conceptie van bedoeld kind met geïntimeerde geslachtsomgang had, namelijk op 21 februari 1961;

dat de eerste rechter nochtans aan appellant toegelaten heeft door alle middelen van recht te bewijzen dat geïntimeerde tijdens voormelde periode van kennelijk wangedrag was;

Overwegende dat vaststaat dat tussen partijen ongeoorloofde intieme betrekkingen ontstaan waren wel-

ke aanleiding gaven tot een strafrechtelijk onderzoek, waarvan partijen fotocopie bijbrengen, en ingevolge hetwelk bij vonnis van de Correctionele rechtbank van het arrondissement Hasselt appelland veroordeeld werd tot 1 jaar gevang wegens het misdrijf van aanranding der eerbaarheid met geweld en bedreigingen op de persoon van geïntimeerde;

Overwegende dat appellant voorhoudt dat vooreerst de door hem aan de gerechtelijke overheden gedane verklaringen geen bekentenis uitmaakt in de zin van artikel 340 b. 1° van het Burgerlijk Wetboek; dat verder, zo hij toegegeven heeft met geïntimeerde geslachtsbetrekkingen op voormelde datum gehad te hebben, deze zonder zaaduitstorting gebeurden en aldus met bedoelde wetsbepaling evenmin overeenstemt; dat ten slotte, volgens de beweegredenen van een ter zake gevelde arrest van dit Hof van Beroep in datum van 27 juni 1963, het bestaan van geslachtsbetrekkingen uitgesloten is;

Overwegende dat volgens voormelde fotokopij vaststaat dat appellant aan een politiekommissaris en aan een onderzoeksrechter bekend heeft met geïntimeerde op een zondag 21 februari 1961 geslachtsbetrekkingen gehad te hebben, dat deze dubbele verklaring door hem telkens na voorlezing ondertekend werd;

Overwegende dat het vereiste bewijs niet noodzakelijk dient voort te vloeien uit een eigenhandig geschreven stuk, doch ook uit een akte, zoals uit beide bedoelde processen-verbaal; dat het volstaat dat deze akte de vereiste bekentenis van geslachtsomgang schriftelijk vaststelt en een bewijs tegen de bekenden- de persoon levert (De Page t. I. 1206), wat in casu geschied is; dat dient herhaald dat daarenboven appellant ook deze documenten ondertekende;

Overwegende dat ten aanzien der restrictieve verklaring van appellant volgens dewelke de ingeroepen gemeenschap zonder zaaduitstorting geschiedde, er dient opgemerkt dat artikel 340 b. 1° Burgerlijk Wetboek het bewijs niet vereist van volledige geslachtsbetrekkingen, dat in het stelsel der wet onvolledige geslachtsomgang een genoegzaam vermoeden van vaderschap uitmaakt voor het gegrond verklaren van de vordering, onder voorbehoud der verweermiddelen door artikel 340 d. van het Burgerlijk Wetboek voorzien (Cass. 14 december 1958 R.W. 59/6/ p. 922);

Overwegende dat zo appellant aanvoert dat zijn bekentenis door bovenvermeld arrest van 27 juni 1963 tegengesproken wordt, hiertegen dient opgemerkt dat de ingeroepen overweging van het arrest door hem verkeerdelijk en te letterlijk geïnterpreteerd wordt; daar waar, statuerend enkel op burgerlijk gebied, het arrest slechts een gevolg trekt van de omschrijving der ten laste van appellant door de eerste strafrechter weerhouden strafbare feiten, namelijk van aanranding der eerbaarheid met geweld of bedreiging;

Overwegende inderdaad dat bedoelde misdaad de voltrokken seksuele gemeenschap niet voorziet, welke eigen blijft aan de misdaad van verkrachting, waarvoor appellant eveneens vervolgd werd in bedoelde strafprocedure en ervan, terecht of ten onrechte, vrijgesproken werd gezien de soevereine macht van de strafrechter in het beoordelen van het misdrijf welk aan zijn jurisdictie onderhevig is, rekening houdend met alle elementen van de zaak;

Overwegende dat dit alles niet wegneemt dat in bedoeld strafonderzoek een dubbele door appellant ondertekende bekentenis van voltrokken seksuele gemeenschap met geïntimeerde «in tempore suspecto» voorkomt; dat deze bekentenissen een onomstootbaar feit daarstelt; dat welke ook de beoordeling van de strafrechter hierover weze, het wettelijk vermoeden

van vaderschap, door artikel 340 b. 1° van het Burgerlijk Wetboek voorzien, voorhanden is en derhalve het vereiste bewijs geleverd is;

Overwegende dat ten aanzien van de door appellant aangeboden bewijsvoering der door artikel 340 d voorziene excepties, de eerste rechter deze vraag oordeelkundig beantwoord heeft; dat ten andere de formulering van appellant zoals ze in graad van beroep opgesteld wordt evenmin spreekt van wel gepreciseerde vleeselijke betrekkingen, die in de exceptio plurium vereist zijn (R.P.D.B. v° Paternité et Filiation, nr 136; De Page t. I. 1164) dat derhalve deze beslissing van het bestreden vonnis dient bevestigd.

Om deze redenen :

Het Hof: uitspraak doende op tegenspraak en in openbare zitting.

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de heer Kellens, Advocaat-Generaal in zijn eensluidend advies;

Ontvangt het zowel hoofdzakelijk als incidenteel hoger beroep, doch verklaart ze beide ongegrond;

Dienvolgens bevestigt het bestreden vonnis.

Verwijst appellant in de kosten van beroep.

Verzendt de zaak terug naar de eerste Griffier, voor verdere behandeling.

NOOT: Het door vorenstaand arrest bevestigde vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt van 14 oktober 1963 is eveneens in dit nummer opgenomen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

1e Kamer. — 14 oktober 1963.

Voorzitter: M. Kranzen.

Rechters: M.M. Périlleux en Strauven.

Advokaten: Mrs. Maris (Leopoldsborg) en Geukens (Genk).

Afstamming. — Vordering ex art. 340 b B.W. — Bewijs van geslachtsgemeenschap. — Verklaring tijdens strafrechtelijk onderzoek. — Exceptie. — Bewijsmiddelen.

Het bewijs van geslachtsgemeenschap, bedoeld bij art. 340, b 1° B.W. (akten of geschriften uitgaande van de verweerder) kan worden geleverd door een verklaring, die de verweerder tijdens een strafrechtelijk onderzoek heeft afgelegd en die hij heeft ondertekend. Eén enkele schriftelijke bekentenis betreffende één feit van geslachtsgemeenschap volstaat. De vereniging der seksen is voor de toepassing van art. 340 b een voldoende vermoeden; de wet legt niet het bewijs van een zaaduitstorting op.

Het vermoeden kan worden weerlegd door het bewijs dat de moeder gedurende het wettelijk tijdperk der bevruchting met een ander gemeenschap heeft gehad of van kennelijk wangedrag was. In het eerste geval moet de verweerder preciseren van welke man er sprake is, om het tegenbewijs mogelijk te maken; in het tweede geval is een algemene formulering voldoende, daar het tegenbewijs van goed gedrag mogelijk is, maar het kennelijk wangedrag moet door verscheidene getuigen worden bevestigd.

Claes t./ Scheppers.

Overwegende dat de eis er toe strekt, op grond van art. 340/b B.W.B. en volgende, een onderhoudspensioen te bekomen van 18.000 fr. per jaar voor het minderjarig kind van eiseres, Claes, Marc, geboren de 16.11.1961;

Overwegende dat eiseres voorhoudt dat zij gedurende de wettelijke periode van bevruchting, welke zich uitstrekt over 120 dagen, beginnende op 21 januari 1961, geslachtsgemeenschap had met verweerder;

Overwegende dat het bewijs van geslachtsgemeenschap, bedoeld bij art. 340/b B.W.B. niet kan gevonden worden in het vonnis van de correctionele rechtbank van 21.3.1963, maar wel in een bekentenis in akten of geschriften uitgaande van verweerder;

Overwegende dat eiseres gerechtigd is het haar opgelegde bewijs bij te brengen door een ander middel als dat wat zij oorspronkelijk had aangeduid; dat de verandering van middel geen verandering uitmaakt van het voorwerp van de eis;

Overwegende dat eiseres het bewijs van de geslachtsgemeenschap met verweerder bijbrengt door een verklaring door deze afgelegd in het strafrechtelijk onderzoek dat voormeld vonnis voorafging en door hem ondertekend; dat dergelijke geslachtsgemeenschap plaats had op een zondag van februari 1961;

Overwegende dat één enkele schriftelijke bekentenis, terugslaande op één feit van geslachtsgemeenschap voldoende is; (Ulrix, L'action Alimentaire des enfants naturels);

Overwegende dat verweerder weliswaar aan zijn verklaring toevoegde dat er geen zaaduitstorting plaats had in de organen van eiseres; dat deze uitstorting natuurlijk fysisch nodig is om een kind te verwekken;

Overwegende nochtans dat de wetgever nergens in de gevallen opgesomd bij art. 340/b, aan de eiseres bijna onmogelijk het bewijs oplegt van de zaaduitstorting; dat de wet gebaseerd is op vermoedens van vaderschap en klaarblijkelijk de vereniging der seksen als een voldoende vermoeden wordt beschouwd; (Cass. 14 dec. 1958, Rechtsk. Weekblad 1959/60 Rol. 940);

Overwegende dat verweerder gerechtigd is dit vermoeden te ontzenuwen door te bewijzen dat eiseres ofwel gedurende de bedoelde periode geslachtsomgang met een andere man had ofwel dat zij op seksueel gebied van kennelijk wangedrag was;

Overwegende dat in het eerste geval de verweerder moet preciseren van welke man er sprake is, om het tegenbewijs mogelijk te maken (Ulrix, op. cit.); dat verweerder zulks niet doet;

Dat in het tweede geval een algemene formulering voldoende is, vermits het tegenbewijs van goed gedrag mogelijk is; dat echter in dit geval van bevestiging van het kennelijk wangedrag door meerdere getuigen nodig is;

Dat verweerder bijgevolg tot dit bewijs kan worden toegelaten;

Gelet op de voorschriften van de artt. 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, welke werden nageleefd;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, verklaart de eis ontvankelijk;

Zegt voor recht dat eiseres door geschriften uitgaande van verweerder bewezen heeft dat verweerder gedurende de wettelijke periode van conceptie van het bedoeld kind met haar geslachtsomgang had;

En alvorens verder te beslissen over de gegrondheid van de eis, machtigt verweerder te bewijzen door alle middelen van recht, getuigen inbegrepen: « Dat eiseres gedurende de wettelijke periode van conceptie van haar kind van kennelijk wangedrag was »;

Behoudt aan eiseres het tegenbewijs voor door dezelfde middelen;

Duidt aan als rechter-commissaris de heer L. Périlleux of iedere andere rechter door de heer voorzitter aan te duiden in geval van belet;

Houdt de uitspraak over de kosten aan;

Verwijst de zaak naar de wachttol van deze kamer.

NOOT: Vorenstaand vonnis werd bevestigd door arrest van 23 december 1964 van het Hof van Beroep te Luik, eveneens in dit nummer opgenomen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e kamer. — 18 februari 1964.

Voorzitter: M. Dirix.

Referendaris: M. Cloquet.

Advokaten: Mrs. Van Overmeire en Joos.

1. **Handelsregister.** — De eiser in een verzet-procedure hoeft niet ingeschreven te zijn.

2. **Rechtspleging in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel.** — Verzet. — Vonnis betekend aan een vennootschap. — Termijn.

1. *In het systeem van de wet van 9 maart 1929 maakt het gebrek aan inschrijving in het handelsregister van de eiser in verzet, oorspronkelijke verweerder, het verzet niet onontvankelijk (1).*

2. *De betekening van een exploit aan het adres van de maatschappelijke zetel van een vennootschap moet worden beschouwd als een betekening aan de persoon van de vennootschap. Bijgevolg kan de vennootschap, aan wie een verstekvonnis is betekend aan haar maatschappelijke zetel, niet inroepen dat zij geldig kan in verzet komen tot aan de uitvoering van het vonnis (2).*

Mutuel du Crédit t/ N.V. Duportail.

Overwegende dat eiseres op verzet uiterst zonderling, haar verzet steunt op het feit dat zij niet bestaat;

dat indien zij niet bestaat, zij niet in verzet zou kunnen komen;

Overwegende dat eiseres op verzet niet ingeschreven is in het Handelsregister;

doch dat het verzet daarom niet onontvankelijk wordt;

dat het louter verzet inderdaad in dit opzicht als een vervoer dient beschouwd te worden;

dat de procedure op verzet inderdaad geen nieuw geding vormt doch een verlenging van het oorspronkelijk ingesteld geding (Braas, II, nr. 1180 - Van Lennep, V bl. 13 nr. 69);

Overwegende dat het verzet nochtans laattijdig voorkomt;

dat het vonnis waartegen de vennootschap «Mutuel du Crédit» in verzet komt, haar op 24 november 1962 werd betekend en dat het verzet slechts op 26 december 1962 werd gevormd;

Overwegende dat eiseres op verzet ten onrechte voorhoudt dat zij geldig in verzet kan komen tot de uitvoering van het vonnis;

Overwegende dat zij desbetreffend het artikel 158, tweede lid van het W.B.R. inroept luidens hetwelk «indien het vonnis niet aan de persoon werd betekend, het verzet ontvankelijk (is) totdat het vonnis is ten uitvoer gelegd»;

doch overwegende dat voormeld artikel niet mag afgescheiden worden van de artikelen die het voorafgaan in het zelfde wetboek;

dat, onder meer, voormeld artikel dient samengebracht te worden met de regelen welke de betekening betreffen van de exploit in het algemeen, en o.m. de dagvaardingen;

Overwegende dat in dit opzicht, artikel 69, 6° van het W.B.R. luidt: «De maatschappijen die rechtspersoonlijkheid genieten (zullen gedagvaard worden) aan hun maatschappelijke zetel en zo er geen is, aan de persoon of aan de woonplaats van een der vennoten»;

Overwegende dat uit voormelde bewoordingen blijkt wanneer er een maatschappelijke zetel bestaat de betekening aldaar geldig wordt gedaan zoals aan de persoon van de vennootschap (Raadpl. R.P.D.B., v. Exploit, nr. 559 en volg., nr. 565 en volg., 569; Braas, II, nr. 857; Contra, doch o.i. ten onrechte; Bg. Rb. Antwerpen, 10 december 1947, R.W. 1947-48, 547 en noot. De noot maakt gewag van een argument geput uit de Franse rechtspraak van vóór 1935. Doch sedert 1935 wordt juist, en vermoedelijk om een einde te stellen aan de onbevredigende tot dan toe gehuldigde oplossing, geen onderscheid meer gemaakt, in handelszaken, tussen de betekening aan persoon of aan woonst. (zie Dalloz Rép. proc. civ. et com. 1956, v° Opposition, nr. 100);

Overwegende dat het begrijpelijk is dat een strenger regime op de vennootschappen wordt toegepast vermits waar de enkeling bij definitie alléén is en dus zou kunnen verrast worden wanneer hij verplicht is afwezig te zijn, de vennootschap integendeel veronderstelt dat verscheidene belanghebbenden kunnen zorgen dat er altijd een hunner of een aangestelde van een hunner, op de maatschappelijke zetel gedurende de werkuren aanwezig is;

Overwegende dat de zaakvoerders van eiseres kennis hebben gekregen van de betekening vermits zij in verzet komen tegen de uitvoering van het vonnis;

dat zij zouden dienen te bewijzen dat zij gezegde betekening slechts hebben gekend minder dan 15 dagen vóór hun verzet;

Overwegende dat indien de betekening aan de maatschappelijke zetel niet mocht volstaan, een geldige betekening praktisch onmogelijk zou worden;

dat de betekening inderdaad in zulk geval niet aan de beheerders zou dienen gedaan te worden, doch wel, volgens artikel 69, 6° aan de vennoten d.w.z. aan een massa onbekenden, in het geval van een naamloze vennootschap met aandelen aan toonder, zodat het voorschrift in dergelijk geval onmogelijk zou kunnen nageliefd worden;

dat zelfs indien de vennoten gekend zijn, de betekening een tweede maal niet geldig zou zijn, in het hier bestreden standpunt, telkens een vennoot niet op zijn woonst zou aangetroffen worden zodat een betekening aan de persoon van ieder vennoot in dat geval zou dienen te geschieden;

Overwegende dat het verzet alleszins niet gegrond voorkomt;

dat wat de grond van de zaak betreft, de betwisting van de schuld inderdaad alleen gesteund is op het feit dat eiseres op verzet «noot de facturen of de afrekeningen ontvangen heeft, noch enige bestelling voor uitvoeren van werken»;

Overwegende dat zij thans alleszins onder het geding mededeling van de facturen en rekening heeft ontvangen;

dat zij hiertegen niet protesteert;

dat zij niet ontkent dat haar wagen door haar of bij haar weten werd gebracht in de garage van verweerster

op verzet en er gebleven is gedurende heel de tijd voor dewelke de facturen werden opgemaakt;

dat eiseres op verzet ook niet de minste opmerking maakt nopens de prijs die gevraagd wordt voor de bewaring van de wagen;

dat zij niet betwist dat het nodig was de gasinstallatie te verplaatsen met levering van elektrische kranen en toebehoren en gas, en dat gezegde werken en leveringen normaal 3.670 fr. belopen;

Om deze redenen :

de Rechtbank, gelet op artikelen 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 die nageleefd werden,

Verklaart het verzet noch ontvankelijk noch gegrond;

dienvolgens wijst het van de hand, bevestigt het bestreden vonnis van 30 oktober 1962 en zegt dat het al zijn uitwerksels zal hebben;

Verwijst eiser in verzet in de kosten van het verzet.

NOOT: (1) Zie Cass. 31 januari 1963, R.W. 1963-64, 181. Dezelfde regel geldt onder de wet van 3 juli 1956. Zie daarover J. J. Boels, in J.T. 1965, p. 19, nr. 12.

(2) Vroeger werd beslist dat een exploit niet kan worden betekend aan de persoon van een vennootschap (zie de noot G. Lermusieux, in J.T. 1960, 31). Vorenstaand vonnis verdedigt het andere uiterste: een betekening aan de maatschappelijke zetel is een betekening aan de persoon.

Volgens Cass. 27 januari 1955, R.W. 1955-56, 287 kan een betekening, die wordt verricht aan een bediende van de vennootschap, en die dus wel in de maatschappelijke zetel wordt verricht, daar er anders in zulk geval geen betekening is, niet worden beschouwd als gedaan door de deurwaarder « sprekende met de partij in persoon ». Het Hof geeft als reden op dat de rechtspersoon zich niet vereenzelvigt met de bediende. Daaruit volgt dat, als de betekening geschiedt aan iemand met wie de rechtspersoon zich wel vereenzelvigt, ze moet worden geacht verricht te zijn « aan de persoon ».

Beroep Brussel, 30 november 1959, J.T. 1960, 31, oordeelt dat zulks het geval is bij betekening aan de afgevaardigde beheerder. Van Rijn en Van Ommeslaghe (R.C.J.B., 1962, p. 372, nr. 17), evenals Bernard, Gutt en Simont (in R.C.J.B. 1963, p. 166, nr. 39) preciseren: « La solution est correcte, mais pour autant seulement que la réception de l'acte ne sorte pas des limites de la gestion journalière ». Zie ook Fettweis, II, p. 665.

Art. 1048 van het ontworpen Gerechtelijk Wetboek stelt dat de verzetstermijn, eenvormig vastgesteld op een maand, wie ook de feitenrechter weze van wie de beslissing uitgaat, begint te lopen vanaf de betekening van het vonnis, om het even of het is betekend aan de persoon van wie verstek liet gaan of niet (Verslag Van Reepinghen, I, 410). Art. 1048 geeft het gemeen recht ter zake aan, maar afwijkingen zijn altijd mogelijk (Verslag De Baeck, p. 160). Zo stelt art. 1039 de termijn van verzet in zake kortgeding vast op acht dagen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

2e Kamer. — 27 april 1965.

Voorzitter : M. Deswaef.

Referendaris : M. Six.

Advocaten : Mrs. D'Hoest en Hubregtsen.

Garageovereenkomst. — Herstellingswerken aan voertuig. — Verplichtingen van de garagehouder. — Bevrijdingsbeding.

De garagehouder-hersteller heeft de verplichting het hem toevertrouwde voertuig terug te geven in goede staat; hij is aansprakelijk voor de schade, die ter gelegenheid van de werken is veroorzaakt, tenzij hij toeval of overmacht bewijst. Hij moet de wijze van uitvoering van zijn werk aanpassen aan de staat van het hem toevertrouwde voertuig. Een brand die ontstaat door laswerk dicht bij de houten bevloering van het voertuig is dan ook geen geval van overmacht.

De garagehouder kan zich niet beroepen op een bevrijdingsbeding van zijn « garagereglement », zelfs als dit in zijn garage voorkomt als een bekendmaking aan het publiek, indien niet bewezen is dat de overeenkomst is gesloten onder het regime van dit reglement.

Van Besien t/ Brackx.

Gezien de geboekte dagvaarding, betekend op vierde december 1964 ;

Overwegende dat de vraag als voorwerp heeft : de verweerder te horen aansprakelijk verklaren voor de beschadiging van kleerstoffen, die zich in eisers aanhangwagen bevonden op het ogenblik dat verweerders aangestelden, op zesde juli 1964, laswerk aan dit voertuig uitvoerden, met als gevolg het uitbreken van brand; de eis strekt ertoe vijftienduizend zeshonderd eenenveertig frank schadevergoeding te bekomen ;

Overwegende dat de verweerder zijn verantwoordelijkheid betwist en, subsidiair, slechts een schade toegeeft van vijfhonderd frank.

Verantwoordelijkheid :

Overwegende dat verweerder gehandeld heeft krachtens een overeenkomst van industrieverhuring, maar terzelfdertijd de verantwoordelijkheid afdraagt van de bewaarder ; aldus is hij gehouden het hem toevertrouwde voertuig terug te geven in goede staat en is hij aansprakelijk voor de schade ter gelegenheid der werken veroorzaakt, tenzij hij toeval of overmacht bewijst ;

Overwegende dat de brand die ontstaat wegens het lassen dichtbij de houten bevloering van de aanhangwagen niet te wijten is aan een geval van overmacht, doch aan de onvoorzichtigheid van de hersteller, die de wijze van uitvoering van zijn werk hoeft aan te passen aan de staat van het hem toevertrouwde voertuig (cf. Scheuer, Le Contrat de Garage, nr 65) ;

Dat de elementen die de verweerder voorbrengt om te besluiten tot bepaalde foutieve daden van de eiser zelf, nl. het kleven van papier binnen de wagen, de aanwezigheid van een brandbare lading en de gesloten deuren, niet van aard zijn om verweerder van zijn verantwoordelijkheid geheel of gedeeltelijk te ontlasten, daar hij als vakman het risico genomen heeft laswerk uit te voeren aan een wagen die op slot was en waarvan hij de inhoud niet kende ;

Overwegende dat verweerder eindelijk nog de be-

perking van zijn verantwoordelijkheid inroept, zich steunend op een «garagereglement»; hij bewijst echter geenszins dat de overeenkomst is aangegaan onder het regiem van dit «reglement» en zelfs moest hij kunnen aantonen, dat dit stuk als bericht aan het publiek in zijn werkplaats voorkomt, dan was eiser daardoor nog niet gebonden bij gebrek aan uitdrukkelijk akkoord (Beroep, Luik: 21 dec. 1960; Pas., 1961-1-228).

Schade:

Overwegende dat de eiser beweert dat de vernieling of beschadiging van de textielwaren die zich in de aanhangwagen bevonden oploopt tot vijftienduizend zeshonderd eenenveertig frank;

Dat de eiser vruchteloos de verweerder heeft uitgenodigd de schade te komen vaststellen, terwijl hij (eiser) ook geen gerechtelijke vaststelling heeft uitgelokt;

Dat eiser verklaart de door brand beschadigde stukken nog te hebben bewaard, zodat het nog mogelijk is een deskundige vaststelling te laten geschieden.

Om deze redenen:

De rechtbank, vonnissende op tegenspraak, na toepassing van artikel 2 uit de taalwet van de 15 juni 1945; alle meerdere middelen als ongegrond verwerpende:

Zegt voor recht dat verweerder aansprakelijk is voor de schade aan eisers koopwaar ontstaan tengevolge van het begin van brand van zijn aanhangwagen;

En alvorens het bedrag der schade te bepalen stelt aan als deskundige Mejuffrouw Bonte Jacqueline, Duienhokstraat nr 19 Oostende;

Zodra van haar aanstelling verwittigd door de meest gereede partij, zal de deskundige, bij aangetekend schrijven verzonden binnen de acht dagen, de partijen verwittigen van dag, uur en plaats, dat zij haar opdracht zal aanvatten, die hieruit bestaat:

De door brand beschadigde textielwaren te beschrijven en haar advies te geven over het bedrag der door eiser geleden schade;

De deskundige zal van haar verrichtingen in het Nederlands, een verslag opmaken; onderaan op dit verslag zal zij haar handtekening laten voorafgaan door de eed: ik zweer dat ik in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk, mijn opdracht heb volbracht; zo waar helpe mij God;

Voorafgaandelijk zal zij het ontwerp van haar verslag in voorlezing mededelen aan de partijen om hun toe te laten hun opmerkingen te maken;

Verzoekt de deskundige haar verslag te willen neerleggen ter griffie binnen de zes maanden na aanvaarding van haar opdracht;

Houdt de kosten aan, en verzendt de zaak naar de algemene rol;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad en zonder borg.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

VREDEGERECHT TE OVERIJSE

30 oktober 1964.

Rechter: M. Van Cauter.

Advocaten: Mrs. Hilde Pée, Van Orshoven, Anciaux en Kirschen.

1. **Huur van landeigendom. — Recht van voorkoop. — Miskenning. — Schadevergoeding. — Doel der notificatie van art. 1778ter, par. 1, lid 4 B.W.**
2. **Notaris. — Verantwoordelijkheid. — Bij verkoop van een landeigendom waarop een recht van voorkoop rust.**

1. *Als de eigenaar een in pacht gegeven landeigendom uit de hand verkoopt aan iemand anders dan de pachter zonder aan deze de gelegenheid te hebben gegeven zijn recht van voorkoop uit te oefenen, mag de pachter van de verkoper een schadevergoeding ten bedrage van 20 % van de verkoopprijs eisen.*

Krachtens art. 1778ter, par. 1, lid 4 B.W. moet de instrumenterende ambtenaar die een akte heeft verleden van verkoop uit de hand aan iemand anders dan de pachter, aan deze binnen een maand na de registratie kennis geven van de prijs en de voorwaarden. Deze notificatie is bedoeld om de pachter op de hoogte te brengen van de verkopen, die met miskenning van zijn recht van voorkoop en in strijd met zijn pachtrecht in het algemeen zijn verricht. Ze opent de verkorte verjaringstermijn van zijn vordering tot naasting en indeplaatsstelling of zijn vordering tot schadeloosstelling dient in te stellen.

2. *Vordering van een pachter tegen de eigenaar die een landeigendom heeft verkocht met miskenning van het recht van voorkoop. De pachter eist een vergoeding van 20 % van de verkoopprijs. De eigenaar heeft de notarissen in vrijwaring geroepen op grond dat zij de wettelijke voorschriften niet hebben nageleefd. De verantwoordelijkheid van de notarissen kan in casu niet ter sprake komen, aangezien er reeds een verkoopbelofte was, die tussen verkoper en koper als verkoop gold (art. 1589 B.W.), zodat de notarissen niet van de bedongen voorwaarden mochten afwijken en hun eventuele weigering de verkoopakte te verlijden zonder invloed zou zijn gebleven op de verbintenissen van de verkoper en de koper. Het verzuim van de notarissen de door art. 1778ter, par. 1, lid 4 B.W. voorgeschreven betekening te verrichten, heeft geen invloed op de verkoop zelf, daar de notificatie enkel als doel heeft de pachter in te lichten en de verjaringstermijn van zijn vordering te doen lopen. Bovendien mochten de notarissen uit de hun door de verkoper verstrekte inlichtingen afleiden, dat het goed niet was verpacht.*

Taymans t/ Hendrickx,
Hendrickx t/ Notarissen X. en Y.

Overwegende dat de vordering, ingesteld door exploitant van gerechtsdeurwaarder Roland Petrizot uit Oudergem dd. 13 mei 1964, er toe strekt verweerster Louisa Hendrickx te horen veroordelen om aan aanlegger te betalen, als schadevergoeding wegens miskenning van zijn rechten van voorkoop zoals deze bepaald zijn door de artikelen 1778 quinquies en volgende van het burgerlijk wetboek (wet van 1 februari 1963), een bedrag groot 37.440 frank;

Overwegende dat de vordering, ingesteld door de exploitant van de gerechtsdeurwaarder Jean Degeyter

uit Jette dd. 5 juni 1964 en van Yvette Vander Mousen, gerechtsdeurwaarder in plaatsvervangende van André Vander Mousen uit Waver dd. 8 juni 1964, er toe strekt de verweerders in tussenkomst en vrijwaring te horen veroordelen om tussen te komen in het geding dat werd aanhangig gemaakt door het hierboven aangeduid exploit van gerechtsdeurwaarder Roland Petrizot en om verweerder in laatstgenoemd geding te vrijwaren tegen elke veroordeling die tegen haar en in het voordeel van de oorspronkelijke aanlegger wordt uitgesproken ingevolge dat exploit;

Overwegende dat beide vorderingen wegens verknoctheid moeten worden samengevoegd om in eenzelfde vonnis te worden beoordeeld;

Over de hoofdvordering:

Overwegende dat het bewezen is en trouwens door de partijen niet betwist wordt dat aanlegger sedert november 1950 en volgens een mondelinge overeenkomst, van verweerder in pacht had een perceel landbouwgrond, groot 93 a 60 ca, gekadastreerd sectie L nr 607 en gelegen ter plaatse genaamd «Derde Schoof» Breerijke, te Overijse;

dat evenzeer is bewezen dat verweerder het door aanlegger gepacht perceel, volgens een op 8 mei 1963 voor verweerder notaris Albert Snyers d'Attenhoven met tussenkomst van verweerder notaris Auguste Kumps verleden authentieke akte, die voorafgegaan werd door een op 19 maart 1963 onderschreven verkoopbelofte, onderhands heeft verkocht aan een derde mits de prijs van 187.200 frank, zonder aanlegger-pachter van het verkocht goed — de gelegenheid te hebben gegeven om zijn rechten van voorkoop uit te oefenen;

Overwegende dat aanlegger, na pas einde november 1963 op een niet door artikel 1778ter, §1 van het burgerlijk wetboek voorgeschreven wijze te hebben vernomen dat het door hem gepacht perceel aan een derde was verkocht geworden, door een aangetekend schrijven van 23 januari 1964 verweerder heeft aangemaand tot betaling van een bedrag, overeenstemmend met 20% van de verkoopprijs, als schadevergoeding bij toepassing van artikel 1778 quinquies van het burgerlijk wetboek en daarenboven verweerder voor Ons in verzoening heeft opgeroepen derwijze dat een proces-verbaal van niet-verzoening moest worden opgesteld op 24 april 1964;

Overwegende dat uit deze vaststellingen en beschouwingen blijkt dat aanlegger, die aldus zijn rechten van voorkoop miskend ziet door verweerder, ten laste van deze laatste aanspraak vermag te maken op een schadevergoeding ten bedrage van 20% van de verkoopprijs van het perceel in kwestie, zegge $187.200 \times 20 =$

37.440 frank.

100

Dat de hoofdvordering dienvolgens gegrond is;

Over de vordering in tussenkomst en vrijwaring:

Overwegende dat deze vordering steun zoekt in de dubbele overweging dat de verweerders in tussenkomst en vrijwaring nagelaten hebben in hun hoedanigheid van notarissen de wettelijke voorschriften met betrekking tot de rechten van voorkoop van de pachter op te volgen en dat zij burgerlijk en kontraktueel aansprakelijk zijn voor de nalatigheden waarvan zij blijk hebben gegeven als openbare ambtenaren en raadslieden van de in de verkoop betrokken partijen;

Overwegende dat de op 19 maart 1963 onderschreven verkoopbelofte door oorspronkelijke verweerder — aanlegster in vrijwaring — en een derde persoonlijk

en eigenmachtig werd bewerkt en afgesloten, zonder dat daarbij om de raad of de tussenkomst van verweerders in vrijwaring werd gevraagd en dat deze laatsten van de tekst van deze verkoopbelofte pas kennis namen op het ogenblik dat de authentieke verkoopakte werd gemaakt;

Overwegende dat deze verkoopbelofte voor de erin betrokken partijen, overeenkomstig artikel 1589 van het burgerlijk wetboek, gold als werkelijke verkoop, vermits zij het bewijs inhoudt dat er wederzijdse toestemming was omtrent de verkochte zaak en omtrent de prijs;

Overwegende dat noch de raadgevende notaris, verweerder Auguste Kumps, noch de instrumenterende notaris, verweerder Albert Snyers d'Attenhoven, van dan af enige inbreuk vermochten te doen aan de in de verkoopbelofte aangestipte voorwaarden en dat zelfs hun gebeurlijke weigering om de authentieke akte te verlijden zonder invloed zou zijn gebleven op de rechtsverbindenissen tussen oorspronkelijke aanlegger en oorspronkelijke verweerder, vermits de derde-koper alleszins van de rechtbank een vonnis kon bekomen dat, bij weigering om de notariële akte te verlijden, als authentieke verkoopakte zou gegolden hebben;

Overwegende dat hieruit moet worden afgeleid dat deze verweerders, door het verlijden van de authentieke akte met aanduiding van de reeds in de verkoopbelofte overeengekomen voorwaarden, geen handelingen hebben gepleegd die hun burgerlijke en kontraktuele aansprakelijkheid in het gedrang brengen;

Overwegende dat zij weliswaar in gebreke zijn gebleven om, overeenkomstig artikel 1778 ter, § 4de lid van het burgerlijk wetboek, binnen de maand na de registratie van de akte aan de oorspronkelijke aanlegger de prijs en de voorwaarden van de verkoop te betekenen;

Dat deze notificatie echter alleen bedoeld is om de pachter kennis te geven van de verkopen die met miskenning van zijn rechten van voorkoop en in strijd met zijn pachtrecht in het algemeen werden verleden;

Dat de afwezigheid van notificatie door de verweerders in vrijwaring en tussenkomst in rechte geen invloed heeft op de verkoop zelf, maar alleen de korte verjaringstermijn opent tijdens dewelke de pachter zijn rechten van voorkoop mag uitoefenen;

Overwegende dat daarenboven mag worden aangemerkt dat verweerder in de hoofdvordering, na in de verkoopbelofte het voorbehouden aan de «bezetting» van de overgedragen eigendom oningevuld te hebben gelaten en te hebben gestipuleerd dat de koper het genot ervan zou verwerven na de oogst van 1963 zoals zij zelf het verklaarde, de betreffend geen andere inlichting heeft verstrekt aan de notarissen, vermits de authentieke akte precies dezelfde vermelding desontrent bevat;

Dat de notarissen dienvolgens hieruit in feite mochten afleiden dat bedoeld perceel niet was verpacht;

Overwegende tenslotte dat de handelwijze van de notarissen ter zake, zelfs indien zij foutief was, geen schade heeft veroorzaakt aan aanlegster in vrijwaring en tussenkomst, vermits, bij eventuele weigering of onmogelijkheid om de authentieke akte te verlijden, de derde-koper het vermogen bezat om aan de hand van de verkoopbelofte dd. 19 maart 1963, van aanlegster in tussenkomst en vrijwaring betaling te vorderen van alle kosten en van een forfaitaire vergoeding, gelijk aan 25 t.h. van de koopprijs, hetgeen alleszins meer is dan de vergoeding die zij thans aan oorspronkelijk aanlegger moet uitkeren;

Overwegende dat de vordering in tussenkomst en vrijwaring dan ook ongegrond is;

Om deze redenen :

In eerste aanleg en na tegenspraak beslissende, alle meer omvattende en strijdige besluiten verwerpend,

Voegen de zaken ingeleid onder de nummers 229 en 250 van de algemene rol samen wegens verknochtheid ;

Verklaren de hoofdvordering ontvankelijk en volledig gegrond ;

Dienvolgens,

Veroordelen verweerster in de hoofdvordering, Louisa Hendrickx, om aan aanlegger Maurice Taymans te betalen, als schadevergoeding, een bedrag groot zevenendertig duizend vierhonderd veertig frank, meer de gerechtelijke intresten ;

Verklaren de vordering in tussenkomst en vrijwaring ontvankelijk doch ongegrond en wijzen ze af ;

Veroordelen verweerster in de hoofdvordering, aanlegster in tussenkomst en vrijwaring, tot al de proceskosten.

WERKRECHTERSRAAD TE KORTRIJK

Kamer voor werklieden. — 27 november 1964.

Voorzitter : M. Delodder.

Rechtskundig bijzitter : M. Vanden Weghe.

Advocaat : Mr. Deconinck.

Arbeidsovereenkomst. — Gewaarborgd weekloon. — « Een maand in dienst ». — Betekenis.

De werkman kan eerst aanspraak maken op gewaarborgd weekloon wegens ziekte, wanneer hij één maand in dienst is; niet vereist is dat hij een maand in dienst is vooraleer hij ziek wordt. Uit de woordingsgeschiedenis van de wet blijkt immers dat, wanneer de vereiste anciënniteit wordt bereikt tijdens de referentieperiode, het gewaarborgd weekloon verschuldigd is vanaf de dag waarop de werkman effectief een maand in dienst is.

Vanhoutte t./ Detollenaere-Rombaut & Zoon.

Gelet op het inleidend rekwest ontvangen ter griffie in datum van 18 november 1964 en strekkende tot minnelijke regeling van het geschil tussen partijen en bij gebreke daaraan tot veroordeling van verweerster in betaling van 1.344 frank gewaarborgd weekloon wegens ziekte;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat partijen verklaren vrijwillig te

verschijnen vóór het verzoeningsbureau, omvormd tot vonnisvullend bureau overeenkomstig art. 54 van de organieke wet op de Werkrechtersraden, gewijzigd bij art. 17 van de wet van 12 juli 1960; dat zij uitdrukkelijk verklaren af te zien van de formaliteit der dagvaarding;

Overwegende dat uit de behandeling van de zaak is gebleken dat eiser sedert 14 september 1964 in dienst was van verweerster en op 10 oktober 1964 ziek werd tot 19 oktober 1964; dat hij bijgevolg nog niet één maand in dienst was van verweerster op het ogenblik dat hij ziek werd en verweerster dan staande houdt dat eiser geen aanspraak kan maken op het gewaarborgd weekloon wegens ziekte;

Overwegende dat de wet — artikel 29 § 1, laatste alinea van de wet op het arbeidscontract — bepaalt « Dit recht „gewaarborgd weekloon” is ondergeschikt aan de voorwaarde dat de werkman zonder onderbreking gedurende tenminste één maand in dienst van dezelfde onderneming is gebleven »;

dat deze wettekst aanvankelijk zeer duidelijk kan blijken en allerm minst vatbaar voor interpretatie;

Overwegende nochtans dat bij nader onderzoek blijkt dat de werkman eerst aanspraak kan maken op gewaarborgd weekloon wegens ziekte wanneer hij één maand in dienst is en niet dat hij eerst één maand in dienst moet zijn vooraleer hij ziek wordt; dat immers zulks duidelijk blijkt uit de besprekingen in de Senaatscommissie voor de Arbeid, de Tewerkstelling en de Sociale Voorzorg, waar verklaard werd dat wanneer de vereiste anciënniteit bereikt wordt tijdens de referentieperiode het gewaarborgd weekloon eerst verschuldigd is vanaf de dag waarop de werkman effectief één maand in dienst is (Verslag Senaat, Doc. nr. 426, blz. 426, nr. 17 en 19);

Overwegende dat in onderhavig geval de referentieperiode aanvangt op zondag 11 oktober 1964; dat eiser eerst op 14-10-64 één maand in dienst was, zodat het gewaarborgd weekloon slechts dient toegekend voor 14-15-16-17 oktober, hetzij $80\% \times 3 \times 35 = 840$ fr.;

Om deze redenen :

Het vonnisvullend bureau van de Werkrechtersraad - Kamer voor Werklieden, alle andere en meer uitgebreide besluiten werende;

Beslissende bij tegenspraak;

Verklaart de vordering ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond;

Veroordeelt dienvolgens verweerster tot betaling van 840 fr. gewaarborgd weekloon om de redenen hierboven weergegeven; met de gerechtelijke intresten vanaf 27 november 1964, plus de gebeurlijke kosten.

KRONIEK VAN EUROPEES RECHT

Groepsgewijze toepassing van artikel 85, 3° E.E.G.-Verdrag op bepaalde categorieën exclusiviteits- en licentie-overeenkomsten

1. In november 1962 gaf de E.E.G.-Commissie, bewust van het gevaar te zullen overrompeld worden door een vloed van aanmeldingen, haar voornemen te kennen op grond van art. 85, 3° E.E.G.-Verdrag zelf categorale ontheffingen van de toepassing van de verbodsbepalingen van art. 85, 1° te zullen verlenen aan bepaalde categorieën exclusiviteits- en licentie-overeenkomsten (Publ. Eur. Gem., 9 november 1962, 2627; erratum: Publ. Eur. Gem., 13 november 1962, 2687).

De bevoegdheid van de E.E.G.-Commissie in deze werd van diverse zijden sterk aangevochten, zodat zij dan ook uiteindelijk afzag van de in het vooruitzicht gestelde collectieve toepassing van art. 85, 3° (1). In plaats hiervan werd een stelsel van vereenvoudigde aanmelding voor bepaalde groepen exclusiviteitsovereenkomsten uitgewerkt (verordening nr. 153) (2); bovendien maakte de E.E.G.-Commissie bekend dat exclusiviteitsovereenkomsten afgesloten met handelsagenten

en commissonnairs, alsmede een aantal beperkingen in octrooicentievereenkomsten, door haar geacht worden niet onder het verbod van artikel 85, 1° E.E.G.-Verdrag te vallen en dus ten enenmale geen toepassing van art. 85, 3° behoeven (3°).

Dit alles vermocht nochtans niet een lawine van aanmeldingen te stuiten. Aldus zijn de administratieve diensten van de E.E.G.-Commissie thans belast met een 25.000 gewone aanmeldingen van bilaterale overeenkomsten (waarvan 81 % exclusiviteitsovereenkomsten, 16 % licentieovereenkomsten en 3 % varia) en daarenboven nog een 12.000 vereenvoudigde aanmeldingen. Opdat althans een gedeelte van deze aanmeldingen vlug afgehandeld zou kunnen worden, werd zowel door leden van het Europese Parlement als door het Economisch en Sociaal Comité erop aangedrongen dat aan de E.E.G.-Commissie de onbetwistbare bevoegdheid tot het groepsgewijze toepassen van art. 85, 3° E.E.G.-Verdrag zou gegeven worden. Dit is dan uiteindelijk geschied bij verordening nr. 19/65/EEG van de Raad van 2 maart 1965 (*Publ. Eur. Gem.*, 6 maart 1965, p. 533/65). Van deze bevoegdheid heeft de E.E.G.-Commissie voorts nog geen gebruik gemaakt.

2. Aangezien het stelsel van de collectieve ontheffing sterk parallel loopt met dit van de individuele beschikking van buitentoepassingverklaring, lijkt het wenselijk vooreerst aan de grondtrekken van dit laatste te herinneren (4°).

Gelijk bekend, verbiedt artikel 85, 1° E.E.G.-Verdrag concurrentiebeperkingen die de handel tussen de Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden. Deze verbodsbepaling van art. 85, 1° kan buiten toepassing verklaard worden, overeenkomstig het in artikel 85, 3° bepaalde. Hiertoe moeten de desbetreffende overeenkomsten en afspraken voldoen aan twee positieve en twee negatieve voorwaarden:

1) bijdragen tot de verbetering van de produktie of de distributie van de produkten of tot de bevordering van de technische of economische vooruitgang (voorbeeld: rationalisatie- of normalisatiekartel);

2) een billijk aandeel van de eruit voortvloeiende voordelen of vooruitgang moet aan de gebruikers ten goede komen (voorbeeld: prijsverlaging, kwaliteitsverbetering);

3) zij mogen de betrokken ondernemingen geen beperkingen opleggen die voor het bereiken van de sub 1) en 2) genoemde doelstellingen niet onmisbaar zijn (voorbeeld: direct exportverbod in een exclusiviteitsovereenkomst) (5°);

4) zij mogen evenmin de mogelijkheid bieden de concurrentie voor een wezenlijk deel van de betrokken produkten uit te schakelen.

De modaliteiten van een individuele beschikking van buitentoepassingverklaring werden nader bepaald in verordening nr. 17.

Een dergelijke beschikking kan slechts gegeven worden na aanmelding van de concurrentiebeperkende overeenkomst of afspraak (art. 4, 1°, VO nr. 17; d.i. de zg. «aanmeldingsplicht») (6°). Zij geldt slechts voor een beperkte tijdsduur (art. 6, 1° en art. 8, 1°, VO nr. 17), maar kan verlengd worden (art. 8, 2°, VO nr. 17). Zij kan voorwaarden en verplichtingen inhouden (art. 8, 1°, VO nr. 17). Onder bepaalde omstandigheden kan de E.E.G.-Commissie de individuele beschikking intrekken, wijzigen of de betrokkenen bepaalde handelingen verbieden (art. 8, 3°, VO nr. 17).

De beschikking kan bepalen dat zij met terugwerkende kracht van toepassing is; voor de na 13 maart 1963 afgesloten aanmeldingsplichtige overeenkomsten

en afspraken is deze retroactiviteit beperkt tot de datum van aanmelding (art. 6, VO nr. 17).

Tenslotte geldt nog een bijzondere regeling voor aanmeldingsplichtige overeenkomsten en afspraken daterend van vóór 13 maart 1963. Indien deze tijdig werden aangemeld, maar niet voldoen aan de toepassingsvoorwaarden van art. 85, 3° E.E.G.-Verdrag, kan de E.E.G.-Commissie het verbod van artikel 85, 1° voor een door haar vastgestelde periode niet toepasselijk verklaren — de zg. «dekking van het slechte verleden» — op voorwaarde dat de betrokken ondernemingen de overeenkomst of afspraak ten minste aanpassen aan de vereisten van art. 85, 3°. Deze «dekking van het slechte verleden» geldt nochtans niet tegenover ondernemingen die met de aanmelding niet hebben ingestemd.

Alvorens een beschikking van ontheffing te geven, moet de E.E.G.-Commissie het essentiële van de aanmelding bekendmaken en alle belanghebbenden uitnodigen binnen een termijn van ten minste één maand hun opmerkingen kenbaar te maken (art. 19, 3°, VO nr. 17). Bovendien moet de Commissie vooraf tevens het adviescomité voor mededingingsregelingen en economische machtsposities, samengesteld uit ambtenaren van de zes Lid-Staten, raadplegen (art. 10, 3°, VO nr. 17).

3. Door de E.E.G.-Commissie werd een *algemene* bevoegdheid tot het verlenen van collectieve ontheffingen gewenst. Deze algemene bevoegdheid is door de Raad van Ministers niet weerhouden geworden. Verordening nr. 19/65/EEG verleent aan de Commissie inderdaad slechts de bevoegdheid tot het groepsgewijze toepassen van art. 85, 3° op exclusiviteitsovereenkomsten en licentieovereenkomsten, alsmede op soortgelijke onderling afgestemde feitelijke gedragingen waaraan slechts twee ondernemingen deelnemen (art. 1, 1° en 3°, VO nr. 19/65/EEG).

De collectieve ontheffing kan slechts toegekend worden bij verordening «overeenkomstig artikel 85, lid 3, van het Verdrag» (art. 1, 1°), wat beduidt dat, net zoals bij een individuele ontheffing, ook hier de overeenkomsten moeten voldoen aan de reeks van twee positieve en twee negatieve voorwaarden welke door art. 85, 3° gesteld worden.

Geen aanmeldingsverplichting bestaat, behoudens wat bepaald is i.v.m. de retroactieve werking van de collectieve ontheffingsverordening (art. 3; cfr. infra).

De verordening, waarbij ontheffing verleend wordt, moet: «de groepen overeenkomsten omschrijven waarop zij van toepassing is en met name aangeven: a) de beperkingen of de bepalingen die niet mogen voorkomen in de overeenkomsten; b) de bepalingen die in de overeenkomsten moeten voorkomen of de andere voorwaarden waaraan moet zijn voldaan» (art. 1, 2°).

Dit voorschrift heeft tot doel aan de betrokkenen zekerheid te verschaffen, vermits aangeduid zal worden in de verordening wat moet en wat niet mag opgenomen worden in de exclusiviteits- of licentie-overeenkomst om het voordeel van de collectieve ontheffing te kunnen genieten.

Nochtans zal deze zekerheid slechts ten volle bestaan indien de E.E.G.-Commissie zich duidelijk uitdrukt en bovendien in dit verband niet teruggrijpt naar de uitsluiting van marktbeheersende ondernemingen uit het toepassingsveld van de collectieve ontheffingsverordening (cfr. de duistere tekst en inhoud van de eerste bekendmaking betreffende de toepassing van artikel 85 van het Verdrag op bepaalde alleenverteenwoordigingscontracten, *Publ. Eur. Gem.*, 9 november 1962, 2627; erratum: *Publ. Eur. Gem.*, 13 november

1962). Het is immers voor een onderneming vaak zeer moeilijk uit te maken of zij voor een bepaald produkt niet « een machtspositie in de zin van artikel 86 van het Verdrag op de gemeenschappelijke markt of op een wezenlijk deel daarvan » inneemt. Daarenboven lijkt het overbodig een uitzonderingsvoorschrift t.a.v. markt-beheersende ondernemingen in een ontheffingsverordening op te nemen; blijven deze ondernemingen, niet-tegenstaande alle mogelijke collectieve ontheffingen, immers niet nog steeds onderhevig aan een mogelijke toepassing van artikel 86 E.E.G.-Verdrag ?

Alleszins legt het voorschrift van artikel 1, 2° van VO nr. 19/65/EEG aan de E.E.G.-Commissie een haast onmogelijke taak op: het *in abstracto* aflijnen van de bedingen in een exclusiviteitsovereenkomst of een licentieovereenkomst die voldoen aan de criteria gesteld in art. 85, 3°, dat eigenlijk voor elk geval een afzonderlijk onderzoek *in concreto* vergt. Een zeker scepticisme is derhalve in dit opzicht voorzeker niet misplaatst (7).

4. Overigens loopt het stelsel van de collectieve ontheffing sterk gelijk met dit van de individuele ontheffingen.

Zoals een individuele ontheffing, heeft ook een collectieve ontheffingsverordening slechts een beperkte tijdsduur (art. 2, 1°) (8). Zij kan worden afgeschaft of gewijzigd, indien « de omstandigheden zijn gewijzigd met betrekking tot een punt van wezenlijk belang voor haar vaststelling; in dit geval wordt voorzien in een aanpassingsperiode voor de overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen die vielen onder de voorafgaande verordening » (art. 2, 2°).

Overeenkomstig art. 3 van VO nr. 19/65/EEG kan een verordening houdende collectieve ontheffing met terugwerkende kracht van toepassing verklaard worden op « de overeenkomsten en de onderling afgestemde feitelijke gedragingen, die op de dag van haar inwerkingtreding in aanmerking hadden kunnen komen voor een beschikking met terugwerkende kracht uit hoofde van artikel 6 van Verordening nr. 17 ». De retroactiviteit kan dus nooit dekken: 1) m.b.t. overeenkomsten afgesloten na 13 maart 1962: de periode voor hun aanmelding; 2) aanmeldingsplichtige overeenkomsten afgesloten vóór 13 maart 1962, welke niet tijdig aangemeld werden.

De retroactieve toepassing van een collectieve ontheffingsverordening op reeds aangemelde overeenkomsten heeft tot gevolg dat ten hunnen opzichte « afzonderlijke beschikkingen tot toepassing van artikel 85, lid 3, die slechts een formaliteit zouden zijn, hun zin verliezen », aldus de motivering van de oorspronkelijk door de E.E.G.-Commissie voorgestelde tekst (Zittingsdocumenten van het Europees Parlement, 1964-1965, Doc. nr. 32, p. 7).

Artikel 4 van verordening nr. 19/65/EEG stemt overeen met het regime van de « dekking van het slechte verleden » voorzien in art. 7 van verordening nr. 17. Een collectieve ontheffingsverordening kan bepalen dat het verbod van art. 85, 1° E.E.G.-Verdrag gedurende de periode die zij vaststelt niet van toepassing is op de op 13 maart 1962 bestaande en tijdig aangemelde overeenkomsten welke niet voldoen aan de voorwaarden van art. 85, 3° van het Verdrag, indien:

— zij binnen drie maanden na de inwerkingtreding van de verordening zodanig worden gewijzigd, dat zij aan die voorwaarden voldoen volgens de bepalingen van de verordening; en

— de wijzigingen ter kennis van de Commissie worden gebracht binnen de in de verordening vastgestelde termijn.

Nochtans kan deze « dekking van het slechte verleden » niet ingeroepen worden in rechtsgedingen die aanhangig zijn op de datum van inwerkingtreding van de collectieve ontheffingsverordening; evenmin kan hierop een beroep gedaan worden als grond voor een vordering tot schadevergoeding tegen derden (vgl. art. 7, 1°, *in fine* van VO nr. 17).

Wanneer de E.E.G.-Commissie voornemens is een collectieve ontheffingsbepaling vast te stellen, moet zij het ontwerp vooraf bekendmaken. Alle belanghebbenden beschikken dan over een termijn van ten minste één maand om opmerkingen te maken (art. 5, VO nr. 19/65/EEG; vgl. art. 19, 3° van VO nr. 17). Tevens is de E.E.G.-Commissie verplicht het Adviescomité voor mededingingsregelingen en economische machtsposities te raadplegen zowel alvorens een ontwerp-verordening bekend te maken als alvorens een verordening definitief vast te stellen (art. 6, VO nr. 19/65/EEG; vgl. art. 10, 3° van VO nr. 17).

5. Specifiek voor het systeem van de collectieve ontheffingen is de bepaling van artikel 7 van verordening nr. 19/65/EEG.

Indien bepaalde overeenkomsten of afspraken, die onder een collectieve ontheffing vallen, desondanks gevolgen hebben, welke onverenigbaar zijn met art. 85, 3°, kan de E.E.G.-Commissie een beschikking geven, waarbij bepaald wordt dat de collectieve ontheffingsverordening op dat geval niet meer van toepassing is, en de toepassing van een individuele ontheffing gebonden wordt aan voorwaarden die tot de beëindiging van de ongewenste gevolgen kunnen leiden. Dergelijke beschikking werkt alleen voor de toekomst.

6. *Besluit.* Verordening nr. 19/65/EEG, die de mogelijkheid van collectieve ontheffingen in het leven roept, is als een pleister op een houten been. Nu de E.E.G.-Commissie opgescheept zit met een haast onoverzichtelijk aantal af te handelen aanmeldingen, is het zoeken naar maatregelen om eraan uit te komen een dringende noodzaak geworden. Het weze nochtans onderlijnd dat de huidige situatie een gevolg is van de eigen actie van de communautaire organen. Voorkomen ware beter geweest dan genezen. En de vloed aanmeldingen van exclusiviteitsovereenkomsten en licentieovereenkomsten ware te voorkomen geweest. Hetzij door art. 85, 3° van het E.E.G.-Verdrag te interpreteren als een « Legalausnahme » of wettelijke uitzondering, zodat elke aanmelding van overeenkomsten overbodig werd, hetzij door exclusiviteitsovereenkomsten en licentieovereenkomsten althans voorlopig vrij te stellen van de aanmelding. Tegen de eerste mogelijkheid verzet zich echter de tekst zelf van art. 85, 3°; het tweede alternatief werd voorzien in het ontwerp van verordening, opgesteld door de Commissie, maar verdween uit de definitieve tekst van verordening nr. 17, zoals deze vastgesteld werd door de Raad van Ministers. Het onvermijdelijk gevolg is dan ook geweest het gedeeltelijk in het slop geraken van het communautair mededingingsbeleid.

Het is echter verheugend, anderzijds, dat het optreden van de E.E.G.-Commissie, na de beginfout, voldoende energiek is geweest om niet het gehele kartelbeleid tot een karikatuur te laten verworden. Het recente kordate optreden tegen de « Convention Faïence », het grint- en zandkartel, het zachte zeepkartel en het waterverwarmerkartel, en meest van al nog de reeds vernoemde « Grundig-Consten »-beschikking, bewijzen dat het nu ernst geworden is en de

E.E.G.-Commissie niet van plan is artt. 85 en 86 van het Verdrag dode letter te laten blijven.

Dr. L. P. SUETENS,
Aangesteld Navorsers N.F.W.O.

(1) Zie hierover volgende rechtsleer: Joseph H. Kaiser, Zur Anwendung von Art. 85 Abs. 3 des EWG-Vertrages auf Gruppen von Kartellverträgen. Fragen der Zuständigkeit des Rates und der Kommission, Keulen, 1964; B. Baardman, De buitentoepassingsverklaring; de groepsgewijze ontheffing, in *Europees kartelrecht*, Europese Monografieën nr. 2, Deventer, 1965; G. Bernini, Problèmes concernant l'application de l'article 85, 3e du traité C.E.E. à certaines catégories d'accords restreignant la concurrence, *Journal des Tribunaux*, 1963, p. 345-349; P. Eeckman, La déclaration d'inapplicabilité « par catégorie » en vertu de l'article 85, paragraphe 3 du traité de Rome et le Règlement nr. 17 du Conseil, *Revue de droit intellectuel*, 1963, p. 22-38.

(2) Verordening nr. 153 van de Commissie van 21 december 1962, *Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 1918. Zoals voldoende bekend is, geldt de vereenvoudigde aanmelding op formulier B1 uitsluitend t.a.v. deze exclusiviteitsovereenkomsten waarin:

- 1) geen wederzijdse exclusiviteit van met elkaar in concurrentie staande produkten wordt verleend;
- 2) geen export- of wederimportverbod voorkomt;
- 3) geen minimum-wederverkoopprijs wordt opgelegd.

(3) Bekendmaking m.b.t. exclusiviteitsovereenkomsten met handelsagenten en commissionairs, *Publ. Eur. Gem.*, 24 december 1962, p. 2921; bekendmaking betreffende octrooicentievereenkomsten, *ibidem*, p. 2922.

(4) Een grondige vergelijking tussen individuele en collectieve ontheffingen vindt men bij W. Alexander, Artikel 85, Lid 3, E.E.G. Verdrag: individuele ontheffing tegenover generieke vrijstelling, *S.E.W.*, november/december 1964, p. 569-590.

(5) Zie mijn studie in *R.W.*, 1962-63, 2201 e.v.; de « Grundig-Consten » — beschikking van de E.E.G.-Commissie van 23 september 1964, *Publ. Eur. Gem.*, 20 oktober 1964, p. 2545-2553.

(6) Bepaalde soorten overeenkomsten zijn nochtans van de aanmeldingsplicht vrijgesteld; zie art. 4, 2° van VO nr. 17.

(7) Vgl. B. Baardman: « Ik geloof, dat we ons er dus niet op moeten instellen, dat van zulke vrijstellingen binnenkort op massale wijze gebruik zal kunnen worden gemaakt. Bovendien zal in vele gevallen toch blijken, dat de omstandigheden zo weinig algemeen te beoordelen zijn, dat slechts vrij eng omschreven groepen zullen kunnen worden geautoriseerd. Er zullen dus zeer veel individueel te behandelen gevallen overblijven. Dat betekent een dienovereenkomstige verlenging van de wachttermijn voor die individuele gevallen, omdat daar dan niet een groot aantal door middel van groepsvrijstellingen afgaat » (op. cit. *supra* noot 1, p. 107).

(8) Door de Commissie voor de interne markt van het Europees Parlement werd een minimum-duur van vijf jaar vooropgesteld (Zittingsdocumenten van het Europees Parlement, 1964-65, Document nr. 32, verslag van A. Deringer, p. 2).

BOEKBESPREKING

Statuut van het Rijkspersoneel. — Vade-Mecum. — Uitgegeven door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar ambt. Brussel 1965. Losbl. uitg.

De wetgeving van 1964 heeft een diepgaande hervorming teweeggebracht in het statuut van het Rijkspersoneel. Deze hervorming werd geconcretiseerd in niet minder dan 27 Koninklijke Besluiten, die voorzeker nog heel de stof niet hebben uitgeput.

Het is stellig niet gemakkelijk noch voor de jurist noch voor de ambtenaar in deze doolhof zijn weg te vinden.

Van daar het prijzenswaardig initiatief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt de belangrijkste gegevens van deze nieuwe wetgeving te hebben verzameld, op klare wijze te hebben ingedeeld en met de grootste duidelijkheid te hebben samengevat in een algemeen syllabus. De losse bladen zijn gebundeld in een handig plastieken bandje, dat steeds met latere nieuwe bepalingen kan aangevuld worden.

Na een korte voorrede van Minister Arthur Gilson, waarin de bedoelingen van deze uitgave worden uitgestippeld en de nagestreefde doeleinden worden toegelicht, worden achtereenvolgens de algemene hervormingsbeginselen kort en zakelijk behandeld, namelijk:

de verdeling van de graden over 25 hiërarchische rangen, al naar hun belangrijkheid; de ontstentenis van ieder onderscheid tussen de administratieve graden, de technische graden en deze van het meesterspersoneel; de ruimere loopbaanmogelijkheden voor de personeelsleden in dienst; het eenvormig maken van de procedure voor toegang tot ieder niveau; de bevordering; de verandering van graad en de verschillende procédés tot normalisatie van de loopbanen. Daarbij sluiten dan beschouwingen aan over de administratieve standen, over de geldelijke hervorming en over de overgangsmaatregelen.

Achtereenvolgens worden de talrijke koninklijke besluiten, waardoor de hervorming werd verwezenlijkt, toegelicht en worden voorstellen besproken in verband met een latere etape van de hervorming.

Uiteindelijk volgen samenvattingen van de bepalingen der nieuwe wetgeving onder algemene hoofdingen: de hoedanigheid van rijksambtenaar; zijn verplichtingen; de verbodsbepalingen die hem zijn opgelegd ter vrijwaring van de openbare orde; de regeling van de onverenigbaarheden en de cumuls en verder de administratieve aansprakelijkheid en de tuchtstraffen.

In weinig bladzijden is een reusachtig brede stof verzameld. Het bandje vormt een voortreffelijke wegwijzer in deze zeer belangrijke nieuwe wetgeving.

R. V.

A. Marchal et J. P. Jaspar. — Droit Criminel. — Traité théorique et pratique. — Brussel, Maison Ferdinand Larcier, 1965, 2 delen, 1152 blz.

In de praktijk van het strafrecht zijn er weinig boeken die aan magistraten en advocaten, bij de dagelijkse uitoefening van hun beroep, meer nut hebben bewezen dan het zeer gekend werk van de heren Marchal en Jaspar.

De eerste uitgave verscheen in het jaar 1952 en kende dadelijk een aanzienlijke bijval. Niet alleen werden alle essentiële elementen die vereist waren voor elke strafbare daad nauwkeurig aangewezen, doch aan de hand van elk wettelijk artikel werd de juiste kwalifikatie van het strafbaar feit volledig geformuleerd, zodat daardoor vele soms moeizame opzoekingen en nazichten konden vermeden worden. Daarbij bevatte het werk ook een schat van verwijzingen niet alleen naar de rechtspraak, maar ook naar de bijzonderste monografieën en artikelen waarin de stof dieper is uitgewerkt.

Van dit boek dat op de tafel van de penalist niet kan gemist worden, is thans een tweede uitgave verschenen. Deze nieuwe editie bestaat uit 2 lijvige delen die gezamenlijk wel 1152 blz. beslaan. Het werk werd dus zeer uitgebreid en het telt thans wel een 300 blz. meer dan in de eerste uitgave.

Gedurende de 13 jaren die verlopen zijn sedert het boek voor het eerst verscheen, heeft de strafwetgeving zich in belangrijke mate uitgebreid en werden allerlei nieuwe terreinen ontgonnen. Het boek is volledig op de hoogte van de allerjongste wetgeving en heeft ook de meest recente rechtspraak verwerkt.

Wij wensen vooral met genoegen te wijzen op de bijzondere aandacht die door de auteurs verleend werd aan de vermelding van wetenschappelijke studiën die aan de behandelde onderwerpen gewijd werden. Op die manier wordt het uiterst gemakkelijk een bepaald detail aan een grondige studie te onderwerpen. Met vreugde hebben wij vastgesteld dat de in het Neder-

lands geschreven artikelen door de auteurs in dezelfde mate in aanmerking zijn genomen als diegene die verschenen in de Franse taal. Er wordt ook dikwijls verwezen naar de literatuur gepubliceerd in noord-Nederlandse tijdschriften. Daardoor heeft het boek een breedheid van horizont gekregen die in de eerste uitgave nog niet werd bereikt.

Wat de indeling betreft is het werk niet afgeweken van het plan dat reeds in de eerste editie gevolgd werd: eerst de algemene beginselen van het strafrecht, in een tweede deel de strafbare daden en hun beteugeling en dan in een derde deel de meest voorkomende delikten en overtredingen buiten het strafwetboek. Het laatste gedeelte is gewijd aan de strafrechtspleging.

Laten wij het verschijnen van deze nieuwe editie van harte toejuichen, omdat het boek van Marchal en Jaspas voorzeker voor elke beoefenaar van het strafrecht het meest onmisbaar werkinstrument uitmaakt.

R. V.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen

Wedstrijd in welsprekendheid Herman De Jongh

Ter ere van de ijver en de begaafdheid der jongste advocatengeneratie dient gezegd dat ze actief optreedt in het balieleven en niet bevreesd is zich in te spannen. Acht confraters verklaarden zich bereid aan de Herman De Jongh-wedstrijd deel te nemen, dus heel wat meer dan de vorige jaren.

Dat die wedstrijd een echte match is, werd geïllustreerd door de keuze van de zaal: het clubhuis van de tennisvereniging De Anjelier. Met rood-witte tennisvelden en majestatische bomen als decor, kon de wedstrijd aanvangen. Mr. K. Ferdinand in zijn dubbele hoedanigheid, voorzitter van de Conferentie en van de Anjelier, heette de Heer Stafhouder welkom, de leden van de jury, de sprekers en tenslotte de talrijke belangstellende confraters.

Op 28 mei aanhoorden we Mr. Piet Van den Bergh die «Praktische wenken aan deelnemers van de H. De Jongh-prijs» uitdeelde. Na hem trad een echt paar op het podium: Mevr. Nicole Crauwels - Opsomer bekeek de negatieve kanten van onze huidige «Ruimtelijke Ordening» terwijl haar echtgenoot het juridisch en administratief aspect toelichtte.

De tweede reeks ging door op 3 juni en werd ingezet door Mr. A. De Roeck. Zijn onderwerp: «De ekskluviteit in handelskontrakten».

Vervolgens een aaneenschakeling van humor, doorwoven met diepe of meer oppervlakkige bedenkingen: Mr. Dirk Verhaeghe: «Requiem voor een onderwerp van de H. De Jongh-prijs».

Mr. Luc Van den Acker: «Barvoets naar Canossa».

Mr. Paul Schrooten: «Peripaties vergezicht».

Naderhand werd nog gezellig over de spreekbeurten nagepraat. Gewis, de jury heeft het moeilijk.

J. M.

Conferentie der Jonge Balie te Tongeren

De heer Directeur-generaal H. Buckinx over «Wetgeving in Beneluxverband»

Op vrijdag 21 mei 1965 had het Bestuur van de Conferentie der Jonge Balie te Tongeren het groot

genoegen de heer Hubert Buckinx, directeur-generaal bij het bestuur van de Wetgeving in het Ministerie van Justitie, als spreker te mogen voorstellen. Het ware moeilijk een meer bevoegd spreker te kunnen vinden om het gekozen onderwerp «Wetgeving in Beneluxverband» te behandelen, waaraan deze trouwens sinds jaren persoonlijk medewerkt.

Op een klare en bevattelijke manier wist de spreker de strekkingen zowel als de moeilijkheden, die dit werk van lange adem kenmerken, te belichten en te analyseren.

Het dankbaar applaus van een zeer aandachtig publiek, bewees meer dan wat ook hoezeer deze interessante uiteenzetting gesmaakt werd.

Gezien het belang van deze uitzonderlijke conferentie, hoopt het Rechtskundig Weekblad aan zijn lezers binnenkort de volledige tekst te mogen aanbieden.

MEDEDELINGEN

Post-doctorale Specialisatieprogramma's aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid te Leuven

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Nederlandse sectie, van de katholieke Universiteit te Leuven herinnert eraan dat zij volgende specialisatieprogramma's, voorbehouden aan houders van een diploma van Doctor in de Rechten, biedt:

1. Licentiaat in verzekeringsrecht en -economie.

De graad van licentiaat in verzekeringsrecht en -economie wordt verworven na één jaar studie. Het examen omvat een enkele proef, alsmede het opstellen en mondeling verdedigen van een eindverhandeling.

2. Licentiaat in het sociaal recht.

Het licentiaat in het sociaal recht bestaat uit één studiejaar en een enige proef, welke het opstellen en mondeling verdedigen van een eindverhandeling omvat.

3. Licentiaat in Europees recht.

Het licentiaat in Europees recht bestaat uit een enige proef, welke naar keuze van de studenten over één of twee jaren kan gespreid worden. Het examen omvat tevens het opstellen en mondeling verdedigen van een eindverhandeling.

Daarenboven richt de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Nederlandse sectie, in de loop van het academisch jaar 1965-66 twee informatieprogramma's in, welke voor alle belangstellenden openstaan: de postdoctorale leer-gang «De individuele rechtsbescherming in de Europese Gemeenschappen» en de informatiecyclus «Actuele problemen van sociaal recht».

Nadere inlichtingen over deze specialisatie- en informatieprogramma's kunnen bekomen worden op het Secretariaat van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, College De Valk, Tiense straat 41, te Leuven.

Het congres der Vrederechters te Antwerpen

De Vrederechtersbond, die al de kantonale magistraten van België groepeerde, heeft zijn algemene vergadering en zijn jaarlijks congres gehouden op 30 en 31 mei 1965 te Antwerpen onder voorzitterschap van de hr. L. Jacques-Houssa.

In de loop van de algemene vergadering die plaats had op het Stadhuis, werden verschillende aktualiteitskwesties behandeld, die betrekking hadden op de beroepsbezigdheden en voornamelijk op het gerechtelijk wetboek.

Vervolgens heeft het congres twee rapporten onderzocht het eerste in het Nederlands voorgesteld door de hr. R. Porters, vrederechter van het kanton Duffel, die het had over de rechtspraak inzake de afbetalingscontracten, het tweede in het Frans voorgedragen door de hr. Horion, vrederechter van het eerste kanton Antwerpen, die de nieuwste wetgeving over de bescherming van de jeugd behandelde. Deze verslagen gaven aanleiding tot constructieve gedachtenwisselingen; ze werden samen met hun vertaling in het Tijdschrift van de Vrederechters gepubliceerd.

Nadat de congressisten door het Stadsbestuur ontvangen werden had een middagmaal plaats waaraan ondermeer deelnamen de h.h. :

R. Declerck, gouverneur van de provincie Antwerpen,
L. Craeybeeckx, burgemeester van de stad Antwerpen,
A. Lilar, stafhouder van de Orde der Advocaten.

Verschiedene heildronken werden ingesteld waaronder de eerste op de Koning.

Nadien werd een bezoek gebracht aan een jongens-tehuis te Oosterweel.

's Anderdaags had een excursie plaats op de Schelde. Dit gaf aanleiding tot de bezichtiging van de nieuwe haveninstellingen en voornamelijk de werken aan de nieuwe zeesluis van Zandvliet.

Verbond van Belgische Advocaten

De Algemene Vergadering van het Verbond der Belgische Advocaten zal doorgaan te Charleroi op *zaterdag, 18 september 1965*.

Latere gedetailleerde berichten zullen volgen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen, jg. 1965 - nr. 5 :

Werdefroy F., De gelijkschakeling in het raam van de E.E.G. van de belastingen op het samenbrengen van kapitalen.

Nederlands Juristenblad, jg. 1965 - nr. 23 :

Van Bemmelen J. M., Privacy. — Kerchheiner H. H., De bescherming van het recht op privacy in Zweden. — Boissevain, Ch., Publiciteit rond de Koninklijke familie. — Langemeijer G. E., Psychiatrisch-Juridisch gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie, jg. 1965 - nr. 4863 :

Henriquez E. C., Vier trustproblemen (I). — Van Duyn Y. D. C., Aantekeningen op de Successiewet 1956. — Van der Ploeg P. W., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak : Erfrecht.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jg. 1965 - nr. 1 :

Baron van Asbeck F. M., Het Europese sociale handvest in werking getreden. — Peters J., Samenvatting van de in S.E.W. gepubliceerde uitspraken.

Sociaal Economische Wetgeving, jg. 1965 - nr. 3 :

Baron van Asbeck F. M., Het Europese sociale handvest in werking getreden. — Peters J., Samenvatting van de in S.E.W. gepubliceerde uitspraken.

Bulletin van de E.E.G., jg. 1965 - nr. 5 :

Marjolin R., De E.E.G. en de internationale moneitaire vraagstukken.

Journal des Tribunaux, jg. 1965 - nr. 4493 :

Dabin J., Le statut juridique de l'enfant naturel. — Jurisprudence.

Jurisprudence du Port d'Anvers, jg. 1965 - nr. 3 en 4 :

Rechtspraak.

Mouvement Communal, jg. 1965 - nr. 5 :

Dropsy J., La loi du 21 mars 1964 sur l'inspection médicale scolaire. — Cudell G., Les taxis, service public. — Van Bever P., L'administration provinciale du Brabant et l'élimination des immodices.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jg. 1965 - nr. 5 :

Rechtspraak.

Recueil Dalloz (Parijs), jg. 1965 - nr. 21 :

Doll, P. J., De la légalité de l'interception des communications téléphoniques au cours d'une information judiciaire.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"